

**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ**

**ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ
σε συνεργασία με
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ**

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

**Ανθρώπινη οντολογία και ανθρώπινη αναβάθμιση. Είναι θεμιτή η
επιδίωξη της ανθρώπινης ευδαιμονίας και αιωνιότητας; Ποια
χαρακτηριστικά στοιχεία της ανθρώπινης υπόστασης αλλοιώνονται.**

Της

Αθανασίας Καρλιγκιώτη

Υπεβλήθη για την εκπλήρωση μέρους των απαιτήσεων για την απόκτηση του
Διπλώματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δεοντολογία και Ηθική στις Βιοϊατρικές
Επιστήμες»

Λάρισα, 2024

Επιβλέπουσα: Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Ιωάννα Λαλιώτου, Τμήμα Ιστορίας Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

1. Ιωάννα Λαλιώτου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Ιστορίας Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

2. Νικόλαος Κόϊος, Αναπληρωτής Καθηγητής Τμήματος Θεολογίας, Θεολογική Σχολή Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

3. Θεοδόσιος Παραλίκας, Επίκουρος Καθηγητής Νοσηλευτικής, Τμήμα Νοσηλευτικής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τίτλος εργασίας στα αγγλικά

Human ontology and human upgrading.

Is the pursuit of human bliss and eternity desirable?

Which characteristics of human existence are altered.

Περιεχόμενα

Πρόλογος - ευχαριστίες	v
Περίληψη.....	vi
Abstract.....	vii
Εισαγωγή.....	1
Σκοπός και Μεθοδολογία	2
Κεφάλαιο 1: Ανθρώπινη Οντολογία και Ανθρώπινη Υπόσταση	4
<u>1.1.</u> Η Ανθρώπινη Οντολογία ως Φιλοσοφική Αφετηρία	4
1.1.1. Κλασική αρχαιότητα	5
1.1.2. Μεσαιωνική φιλοσοφία και Διαφωτισμός.....	6
1.1.3. Υπαρξισμός.....	7
1.1.4 Φαινομενολογία	7
1.1.5. Μεταμοντερνισμός.....	8
1.1.6. Κριτική Θεωρία και κοινωνική οντολογία	9
1.1.7. Ανθρώπινη φύση και ηθική	9
1.2. Ανθρωπισμός, Υπερανθρωπισμός και Μετανθρωπισμός.....	10
Κεφάλαιο 2: Η Επιδίωξη της Ευδαιμονίας και η Ανθρώπινη Αναβάθμιση	12
2.1. Ορισμός και ερμηνεία της Ευδαιμονίας.....	12
2.1.1. Ιστορικές, θρησκευτικές, πολιτισμικές ερμηνείες	13
2.1.2. Ψυχολογικές προοπτικές της ευδαιμονίας	14
2.1.3. Η ευδαιμονία στη σύγχρονη κοινωνία.....	15
2.2. Η σχέση μεταξύ Ανθρώπινης Αναβάθμισης και Ευδαιμονίας.....	15
2.3. Η αναζήτηση της Αιωνιότητας και η σχέση της με την Ευδαιμονία	17
2.4. Ορισμοί και κατανόηση του Υπερανθρωπισμού	19
2.4.1. Κοινωνικές και πολιτιστικές επιπτώσεις	21

2.4.2. Τεχνολογικές εξελίξεις και βιολογική βελτίωση	22
Κεφάλαιο 3: Τεχνολογία και Αθανασία, η Αλλοίωση της Ανθρώπινης Υπόστασης.....	24
3.1.Ο ρόλος της Τεχνολογίας στην Ανθρώπινη Αναβάθμιση.....	24
3.1.1.Ενίσχυση των φυσικών ικανοτήτων	24
3.2. Σύγχρονες Τεχνολογίες για την Ανθρώπινη Αναβάθμιση	25
3.2.1. Γενετική τροποποίηση	25
3.2.2.Τεχνητή νοημοσύνη.....	26
3.2.3. Θεραπείες μακροζωίας.....	27
3.3.Κρυονική.....	28
3.4. Η έννοια της Ψηφιακής Αθανασίας	29
3.5.Αλλοίωση της Ανθρώπινης Υπόστασης.....	30
Κεφάλαιο 4: Ηθική και Ανθρώπινη Αναβάθμιση - Αθανασία.....	32
4.1 Ηθικοί Προβληματισμοί της Επιδίωξης της Αθανασίας.....	32
4.2 Επιπτώσεις της Αθανασίας.....	34
4.3 Το Ηθικό Πλαίσιο για την Αξιολόγηση της Ανθρώπινης Αναβάθμισης.....	36
4.3.1. Ο ωφελμισμός.....	37
4.4.2.Ηθικός πλουραλισμός	38
4.4. Αξιολόγηση της Ανθρώπινης Αναβάθμισης.....	39
Βιβλιογραφία.....	41

Πρόλογος – ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της ολοκλήρωσης των σπουδών μου στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Ηθική και Δεοντολογία στις Βιοϊατρικές Επιστήμες» του Τμήματος Ιατρικής σε συνεργασία με το Τμήμα Νοσηλευτικής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Η ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής αυτής εργασίας θα ήταν αδύνατη χωρίς την πολύτιμη υποστήριξη των καθηγητών κ. Γιαννούκα, Διευθυντή του Μεταπτυχιακού Προγράμματος και καθηγητή Αγγειοχειρουργικής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και κ. Λαλιώτου, επιβλέπουσας καθηγήτριας της Διπλωματικής μου εργασίας και καθηγήτρια του Τμήματος Ιστορίας Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Τους εκφράζω ένα βαθύ ευχαριστώ μέσα από την καρδιά μου για όλη την βοήθεια που μου προσέφεραν.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω βαθιά την οικογένεια μου για την αμέριστη συμπαράσταση και κατανόηση που έδειξε κατά τη διάρκεια συγγραφής της διπλωματικής μου εργασίας. Ιδιαίτερα και με μεγάλη συγκίνηση και αγάπη θα ήθελα να ευχαριστήσω τις κόρες μου Βάλια και Ιωάννα, αυτά τα ξεχωριστά πλάσματα, για την απέραντη στήριξη και την τρυφερή τους αγάπη εκείνες τις δύσκολες στιγμές που εγώ λύγιζα. Εκείνες είναι η δική μου ανθρώπινη αναβάθμιση και αυτή η εργασία αφιερώνεται σε εκείνες. Εύχομαι να έχουν πάντα την *εύνοια του δαίμονος* και να βαδίζουν στον δρόμο της αρετής.

Λάρισα, Ιανουάριος 2024

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζει το θέμα της ανθρώπινης οντολογίας και ανθρώπινης αναβάθμισης, με εστίαση στην επιδίωξη της ανθρώπινης ευδαιμονίας και αιωνιότητας. Καταρχάς, αναλύονται τα ηθικά και φιλοσοφικά θεμέλια της επιδίωξης αυτής και εν τέλει ερευνάται κατά πόσο είναι θεμιτή. Εξετάζονται οι διάφορες διαστάσεις της ευδαιμονίας και πώς η τεχνολογική πρόοδος επηρεάζει την ανθρώπινη ύπαρξη.

Επιπλέον, διερευνώνται τα χαρακτηριστικά στοιχεία της ανθρώπινης υπόστασης που υπόκεινται σε αλλοίωση λόγω της αναβάθμισης, όπως η επέκταση της διανοητικής ικανότητας και η αντιμετώπιση της ηθικής προκλητικότητας. Διαπραγματεύεται η σημασία της διατήρησης της ανθρώπινης ταυτότητας και των κοινωνικών συνεπειών που ενδέχεται να προκύψουν από την τεχνολογική πρόοδο. Αναλύονται η ηθική και κοινωνική διάσταση της προσπάθειας για επίτευξη ανθρώπινης αιωνιότητας, ερωτώντας εάν η πρόκληση αυτή είναι συμβατή με την ανθρώπινη φύση και κοινωνική δομή.

Λέξεις – κλειδιά: ανθρώπινη οντότητα, ευδαιμονία, υπεράνθρωπος, τεχνολογική εξέλιξη, αθανασία

Abstract

The thesis examines the issue of human ontology and human upgrading with a focus on the pursuit of human bliss and eternity. First, the ethical and philosophical foundations of this pursuit are analyzed and finally its legitimacy is investigated. The various dimensions of bliss and how technological progress affects human existence are examined.

In addition, the characteristic elements of human existence that are subject to alteration due to upgrading, such as the expansion of intellectual capacity and coping with moral defiance, are examined. The importance of preserving human identity and the social consequences that may arise from technological advancement are discussed. The ethical and social dimensions of the quest to achieve human eternity are analyzed, asking whether this challenge is compatible with human nature and social structure.

Key words: human being, bliss, superhuman, technological evolution, immortality

Εισαγωγή

Υπό την προοπτική των ραγδαίων επιστημονικών και τεχνολογικών εξελίξεων, το εννοιολογικό πλαίσιο της σημασίας του ανθρωπίνου όντος δοκιμάζεται και επαναπροσδιορίζεται συνεχώς. Το θέμα της ανθρώπινης οντολογίας, η μελέτη της ανθρώπινης ύπαρξης, βρίσκεται στο επίκεντρο μιας συζήτησης που εκτείνεται πέρα από τις παραδοσιακές φιλοσοφικές έρευνες. Η παρούσα διατριβή εμβαθύνει στη βαθιά και προκλητική διερεύνηση της ανθρώπινης αναβάθμισης και αφορά τον διάλογο που αμφισβητεί την ίδια την ουσία της ανθρωπινότητας.

Το κεντρικό ερώτημα που ενδιαφέρει αυτή η διερεύνηση είναι κατά πόσον η επιδίωξη της ανθρώπινης ευδαιμονίας και αιωνιότητας μέσω τεχνολογικών μέσων είναι θεμιτή. Καθώς τα όρια μεταξύ του φυσικού και του τεχνητού θολώνουν, προκύπτουν ηθικά, δεοντολογικά και υπαρξιακά ερωτήματα, που μας αναγκάζουν να εξετάσουμε διεξοδικά τις συνέπειες τέτοιων προσπαθειών. Είναι η αναζήτηση της αέναης ευτυχίας και της παρατεταμένης ύπαρξης, μια ευγενής επιδίωξη ή μήπως καταπατά τον ιερό χώρο της ανθρώπινης φύσης; Ποια χαρακτηριστικά στοιχεία της ανθρώπινης ύπαρξης αλλοιώνονται κατά τη διαδικασία αυτή και πώς αυτές οι αλλοιώσεις αντηχούν στον περίπλοκο ιστό της κοινωνίας και της ατομικής μας ζωής;

Η σύγκλιση των αναδύομενων τεχνολογιών, από τη γενετική μηχανική και την τεχνητή νοημοσύνη έως τη νανοτεχνολογία και τη βιοπληροφορική, ανοίγει πρωτοφανείς δυνατότητες αναδιαμόρφωσης της ανθρώπινης εμπειρίας. Η δυνατότητα βελτίωσης των γνωστικών ικανοτήτων, παράτασης της διάρκειας ζωής και αύξησης των συναισθηματικών ικανοτήτων εισάγει μια πληθώρα ηθικών διλημμάτων. Καθώς βρισκόμαστε στο επίκεντρο αυτών των κρίσιμων μετασχηματισμών, καθίσταται επιτακτική ανάγκη να εξετάσουμε κριτικά τις επιπτώσεις, τα κίνητρα και τις συνέπειες της ανθρώπινης αναβάθμισης.

Η παρούσα διατριβή έχει ως στόχο να εξετάσει τα φιλοσοφικά, ηθικά και κοινωνικά ερωτήματα που αφορούν στην ανθρώπινη ευδαιμονία και την επιδίωξη της αιωνιότητας. Εξετάζοντας διεξοδικά τα χαρακτηριστικά στοιχεία της ανθρώπινης ύπαρξης που μεταβάλλονται κατ' ανάγκην, επιδιώκουμε να διαυγάσουμε την

περίπλοκη διάδραση μεταξύ της τεχνολογικής προόδου και της ουσίας του τι είναι άνθρωπος.

Μέσα από ένα διεπιστημονικό πρίσμα, αντλώντας γνώσεις από την εφαρμοσμένη φιλοσοφία, την βιοηθική, την κοινωνιολογία και τις τεχνολογικές σπουδές, η διερεύνηση αυτή επιχειρεί να συμβάλει στην κατανόηση των προκλήσεων και των ευκαιριών που παρουσιάζει η οιονεί σύζευξη της ανθρωπότητας και της τεχνολογίας. Καθώς ξεκινά αυτό το διανοητικό ταξίδι, καλείται ο αναγνώστης να ξετυλίξει το κουβάρι της πολυπλοκότητας που ενυπάρχει στην επιδίωξη της ανθρώπινης ευδαιμονίας και της αιωνιότητας, να αμφισβητήσει τη νομιμότητα των προσδοκιών μας και, με τον τρόπο αυτό, να περιηγηθεί στα αχαρτογράφητα εδάφη της εξελισσόμενης ύπαρξής μας.

Σκοπός και Μεθοδολογία

Η παρούσα διατριβή αναλύει κριτικά τις ηθικές αποτιμήσεις που εξετάζουν την επιδίωξη της ανθρώπινης ευδαιμονίας και αιωνιότητας υπό το πρίσμα της ανθρώπινης οντολογίας και της επαύξεσης ή ενίσχυσης (enhancement). Με την εξέταση των πιθανών αλλοιώσεων σε ουσιώδεις πτυχές της ανθρώπινης ύπαρξης, όπως η συνείδηση, η ταυτότητα και η θνητότητα, συμβάλλουμε στη διαρκή πλέον φιλοσοφική συζήτηση γύρω από την ανθρώπινη αναβάθμιση.

Η παρούσα διατριβή θα χρησιμοποιήσει μια διεπιστημονική προσέγγιση, αντλώντας από τη διεθνή και εγχώρια βιβλιογραφία, δεδομένα που περιλαμβάνουν μια ανάλυση ακαδημαϊκών άρθρων και βιβλίων που σχετίζονται με το θέμα. Θα γίνει ανασκόπηση της τρέχουσας βιβλιογραφίας για να αναλυθούν οι πρόσφατες φιλοσοφικές, ηθικές και επιστημονικές συζητήσεις γύρω από την ανθρώπινη αναβάθμιση, εξετάζοντας τόσο αισιόδοξες όσο και προειδοποιητικές προοπτικές.

Η έρευνά μας εξετάζει τα ακόλουθα κρίσιμα ερωτήματα:

- Είναι η επιδίωξη της ανθρώπινης ευδαιμονίας και της αιωνιότητας ηθικά θεμιτή;
- Ποια χαρακτηριστικά στοιχεία της ανθρώπινης ύπαρξης μεταβάλλονται κατά τη διαδικασία της ανθρώπινης αναβάθμισης;

- Πώς αλλάζουν οι ηθικοί προβληματισμοί κατά τη διερεύνηση της διασταύρωσης της τεχνολογίας και της ανθρώπινης οντολογίας;

Κεφάλαιο 1: Ανθρώπινη Οντολογία και Ανθρώπινη Υπόσταση

1.1. Η Ανθρώπινη Οντολογία ως Φιλοσοφική Αφετηρία

Στον χώρο της φιλοσοφίας, η οντολογία είναι ο κλάδος που ασχολείται με τη μελέτη του όντος και της ύπαρξης. *Η οντολογία του ανθρώπου ορίζεται μέσα από την συνείδηση ότι είμαστε δημιουργοί του εαυτού μας, υπεύθυνοι για το ίδιο μας το δημιούργημα (Φουρνάρος, 2017).*

Ο άνθρωπος είναι ένα ον. Ως ον δημιουργείται. Από ποιόν; Από τον ίδιο τον άνθρωπο, ακατάπαυστα, ανοικτά, με διαρκείς επανακαθορισμούς εφ' όρου ζωής. Δεν ισχύει τόσο το «όλα αλλάζουν», όσο το ότι συνειδητά μεταμορφώνουμε, δημιουργούμε διαρκώς τον εαυτό μας, το περιεχόμενό του, τις οπτικές μας με βάση νέες μορφές του που θεωρούμε ότι μας βελτιώνουν. Η «ουσία του ανθρώπου είναι αυτοδημιουργία και αυτή η φράση νοείται με τις δύο έννοιες: ο άνθρωπος δημιουργεί την ουσία του και η ουσία αυτή είναι δημιουργία και αυτοδημιουργία. Ο άνθρωπος δημιουργεί τον εαυτό του ως δημιουργό[...]» (Καστοριάδης, 2001).

Αυτός ο ανοιχτός δημιουργός αφογκράζεται τα γύρω του, αφενός και επανακαθορίζει τον εαυτό του, αφ' ετέρου.

Το παρόν κεφάλαιο, θα διερευνήσει τη σημασία της ανθρώπινης οντολογίας ως θεμελιώδους έννοιας στη φιλοσοφία και τις επιπτώσεις της στην κατανόηση της ανθρώπινης ύπαρξης (Almeida & Diogo, 2019). Για να εκτιμήσουμε το βάθος και την ποικιλομορφία της ανθρώπινης οντολογίας, είναι απαραίτητο να διερευνήσουμε την ιστορική της εξέλιξη. Θα εξετάσουμε διάφορες φιλοσοφικές έρευνες, θεωρίες και συζητήσεις που σχετίζονται με την ουσία των ανθρώπινων όντων και τον επανακαθορισμό τους μέσα στο χρόνο. Θα ακολουθήσουμε την πορεία και την εναλλαγή κάποιων ανθρωπιστικών μοντέλων ώστε να κατανοήσουμε πώς αναπτύχθηκε ο ανθρωπισμός και στη συνέχεια ο υπερανθρωπισμός και ο μεταανθρωπισμός. Το κεφάλαιο είναι δομημένο έτσι ώστε να παρουσιάζει μια ιστορική επισκόπηση των φιλοσοφικών ερμηνειών της ανθρώπινης φύσης και στη συνέχεια προχωρά στις σύγχρονες απόψεις, συνδυάζοντας, με αυτόν τον τρόπο, το πως εξελίχθηκαν μέχρι σήμερα.

1.1.1. Κλασική αρχαιότητα

Στην κλασική αρχαιότητα, φιλόσοφοι όπως ο Πλάτωνας και ο Αριστοτέλης, έθεσαν τις βάσεις για τον στοχασμό περί της ανθρώπινης ύπαρξης. Η έννοια της ψυχής του Πλάτωνα και η θεωρία των μορφών του, καθώς και οι έννοιες της ουσίας και της δυναμικότητας του Αριστοτέλη, συνέβαλαν στις πρώτες συζητήσεις για τη φύση της ανθρωπότητας. Οι ιδέες τους εξακολουθούν να επηρεάζουν τις σύγχρονες συζητήσεις για την ανθρώπινη οντολογία (Antony, 2021).

Ο Αριστοτέλης, στο έργο του *«Ηθικά Νικομάχεια»* έδωσε έμφαση στην έννοια της ευδαιμονίας, ή της ανθρώπινης ευημερίας, ως αιώτερου στόχου της ανθρώπινης ζωής. Πίστευε ότι η ανθρώπινη φύση χαρακτηρίζεται από ορθολογισμό, κοινωνικότητα και δυνατότητα ηθικής ανάπτυξης. Ο Πλάτωνας, από την άλλη πλευρά, διερεύνησε την τριμερή ψυχή και την αλληγορία του σπηλαίου για να καταδείξει τις απόψεις του για την ανθρώπινη φύση. Οι Στωικοί, όπως ο Επίκτητος και ο Σενέκας, επικεντρώθηκαν στον ανθρώπινο ορθολογισμό, δίνοντας έμφαση στο ρόλο της λογικής στην καθοδήγηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς (Busse, et al., 2015).

Πιο συγκεκριμένα, ο Πλάτων υποστήριξε την ύπαρξη υπερβατικών «Ιδεών», που αντιπροσωπεύουν την αληθινή πραγματικότητα των πραγμάτων. Ο Αριστοτέλης, από την άλλη πλευρά, επικεντρώθηκε στον υλικό κόσμο και κατηγοριοποίησε τις οντότητες με βάση την ουσία τους. Πίστευε ότι οι ουσίες αποτελούνται τόσο από τη μορφή όσο και από την ύλη. Ο σύγχρονος αντίκτυπος, λοιπόν, που υπάρχει ως απαύγασμα αυτών των απόψεων είναι η διαμάχη μεταξύ ρεαλισμού και ονοματοκρατίας (νομιναλισμού) στη σύγχρονη φιλοσοφία, η οποία έχει τις ρίζες της σε αυτό το πλατωνικό-αριστοτελικό χάσμα. Οι ρεαλιστές υποστηρίζουν την ύπαρξη αφηρημένων οντοτήτων, όμοιων με τις Ιδέες του Πλάτωνα, ενώ οι νομιναλιστές απορρίπτουν την ύπαρξη τέτοιων αφηρημένων οντοτήτων (Rousidi, 2017).

Ένα ακόμη παράδειγμα αποτελεί, η θεωρία του Πλάτωνα για τη γνώση, η οποία είναι στενά συνδεδεμένη με τις οντολογικές του απόψεις. Υποστήριξε ότι η γνώση είναι ανάκληση προϋπάρχουσας αλήθειας και ότι ο φυσικός κόσμος είναι μια απλή αντανάκλαση ή ατελές αντίγραφο του κόσμου των Ιδεών. Ο Αριστοτέλης έδωσε έμφαση στην εμπειρική παρατήρηση και την επαγωγή ως βάση της γνώσης,

απορρίπτοντας την έννοια των έμφυτων ιδεών. Η ένταση μεταξύ ορθολογισμού και εμπειρισμού στην επιστημολογία και οι συζητήσεις σχετικά με τη φύση της πραγματικότητας και τη σχέση μεταξύ αντίληψης και γνώσης μπορούν να αναχθούν στις διαφορετικές επιστημολογικές βάσεις που έθεσαν ο Πλάτωνας και ο Αριστοτέλης (Rousidi, 2017).

1.1.2. Μεσαιωνική φιλοσοφία και Διαφωτισμός

Κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα, προσωπικότητες όπως ο Θωμάς Ακινάτης συνέθεσαν την αριστοτελική σκέψη με τη χριστιανική θεολογία. Ο Ακινάτης πίστευε ότι η ανθρώπινη φύση διέθετε μια έμφυτη ηθική αίσθηση, η οποία βασιζόταν στη λογική και ενημερωνόταν από τον θείο νόμο (Guo-fu, 2008).

Κατά τον Ύστερο Μεσαίωνα με την αρχή της περιόδου της Αναγέννησης εκδηλώθηκε ένα πνευματικό ρεύμα, το ρεύμα του ουμανισμού ή ανθρωπισμού που πρέσβευε την απομάκρυνση από την θεοφοβική κοινωνία και τον σκοταδισμό του Μεσαίωνα. Στη φιλοσοφία του ανθρωπισμού, κυριαρχεί η πίστη και η αξία ότι ο άνθρωπος οφείλει να ζει και να μορφώνεται ελεύθερα σε μια συντεταγμένη πολιτική κοινωνία. Οι ουμανιστές επέστρεψαν στις κλασσικές πηγές της Ελληνορωμαϊκής Αρχαιότητας εξυψώνοντας την κριτική και ορθολογική διάσταση του ανθρώπινου πνεύματος. Στην Αναγέννηση ο χαρακτηρισμός του ιδανικού ανθρώπου (Homo Universalis) συμπυκνώνει όλα τα ιδανικά της εποχής: το εύρος και την επιθυμητή «καθολικότητα της πολυμάθειας». Πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού αποτελεί ο Λεονάρντο Ντα Βίντσι (Rossi, D. 2007).

Στην εποχή του Διαφωτισμού, φιλόσοφοι όπως ο Τζον Λοκ, ο Ζαν-Ζακ Ρουσσώ και ο Ιμμάνουελ Καντ προσέφεραν νέες προοπτικές για την ανθρώπινη φύση. Ο Τζων Λοκ, στο «*Δοκίμιο για την Ανθρώπινη Νόηση*» (1690) υποστήριξε την «*tabula rasa*», την ιδέα ότι οι άνθρωποι γεννιούνται ως λευκές πλάκες, που διαμορφώνονται από την εμπειρία. Ο Ρουσσώ με το έργο του "*Discours sur l'origine et les fondements de l'inégalité parmi les hommes*" (1754) πρότεινε μια πιο σύνθετη άποψη για την ανθρώπινη φύση, υποστηρίζοντας ότι η κοινωνία διαφθείρει την έμφυτη ανθρώπινη καλοσύνη. Ο Καντ έδωσε έμφαση στην αυτονομία του ανθρώπινου ορθολογισμού και της ηθικής αξίας (Guo-fu, 2008).

1.1.3. Υπαρξισμός

Το υπαρξιστικό κίνημα του 19ου και 20ού αιώνα, με στοχαστές όπως ο Ζαν-Πωλ Σαρτρ και ο Αλμπέρ Καμύ, παρείχε μια ξεχωριστή προοπτική για την ανθρώπινη οντολογία. Ο Φρίντριχ Νίτσε αναφέρεται ως ένας από τους πρώτους υπαρξιστές φιλοσόφους του 19^{ου} αιώνα και τα έργα του επηρέασαν σημαντικά την εξέλιξη της φιλοσοφίας. Οι κεντρικές ιδέες του περιλαμβάνουν τον «Θάνατο του Θεού», την ύπαρξη του υπερανθρώπου, την ατέρμονη επιστροφή. Ο υπαρξισμός δίνει έμφαση στην ατομική ελευθερία, στην επιλογή και στον παραλογισμό της ύπαρξης. Οι ιδέες αυτές συνεχίζουν να διαμορφώνουν τις σύγχρονες συζητήσεις σχετικά με την αυτογνωσία, την ατομική ελευθερία, τη σημασία της επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων, και την αντίληψη της ζωής σε έναν απρόβλεπτο κόσμο. Ο υπαρξισμός συνέβαλε στη διαμόρφωση μιας νέας προσέγγισης προς τη φιλοσοφία και επηρέασε τον πολιτισμό, τον λογοτεχνικό χώρο, και τις τέχνες γενικότερα (Guo-fu, 2008).

Πιο αναλυτικά, ο Σαρτρ έθεσε την έννοια της *«υπάρξεως πριν την ουσία»*, υπογραμμίζοντας την σημασία της ατομικής ελευθερίας και της ατομικής ευθύνης στη διαμόρφωση της ανθρώπινης ζωής. Ένα από τα βασικά σημεία της θεωρίας του ήταν η ανυπαρξία του θείου. Επιπλέον, εξετάζει την απομόνωση του ατόμου και την απαξίωση των γύρω του. Η έννοια της *"κακής πίστης"* υπογραμμίζει την τάση των ανθρώπων να αποφεύγουν την ελευθερία τους και να αναλαμβάνουν ψευδείς ρόλους. Ο Καμύ εξετάζει την αντίφαση και το παράλογο της ανθρώπινης ύπαρξης, όπως περιγράφεται στο έργο του *«Ο Ξένος»*. Αντιμετωπίζει την απουσία νόησης στο σύμπαν και τη δυσκολία της αντίληψης της ουσίας στην οντότητας (McBride, 2013).

Ο Σαρτρ, στο *«Ο υπαρξισμός είναι ένας ανθρωπισμός»*, απέρριψε την ιδέα μιας σταθερής ανθρώπινης φύσης, υποστηρίζοντας ότι η ύπαρξη προηγείται της ουσίας και ότι τα άτομα καθορίζουν την ουσία τους μέσω των επιλογών τους. Ο Καμύ, στον *«Μύθο του Σίσυφου»*, καταπιάστηκε με τον παραλογισμό της ανθρώπινης ύπαρξης και την αναζήτηση νοήματος σε ένα φαινομενικά αδιάφορο σύμπαν (Almeida&Diogo, 2019).

1.1.4 Φαινομενολογία

Η φαινομενολογία, όπως αναπτύχθηκε από τον Edmund Husserl και αργότερα αναπτύχθηκε από φιλοσόφους όπως ο Martin Heidegger, παρέχει μια διαφορετική

προσέγγιση της ανθρώπινης οντολογίας. Ο Heidegger εστιάζει στη σημασία του χρόνου (Dasein) και της αυθεντίας (Eigenheit) στην καθημερινή ζωή. Η ιδέα του «να είσαι προς το θάνατο» αναδεικνύει τη σημασία της οντολογικής αυθεντίας. Επιδιώκει να κατανοήσει την ουσία της συνείδησης, της αντίληψης και της βιωμένης εμπειρίας, δίνοντας έμφαση στη σχέση του υποκειμένου με τον κόσμο (Busse, et al., 2015).

Αρχικά, υπογραμμίζει τη σημασία της άμεσης εμπειρίας και πώς αυτή σχηματίζει την κατανόησή μας για τον κόσμο. Αυτή η προσέγγιση έχει επηρεάσει την ψυχολογία, τη φιλοσοφία και άλλους τομείς, προωθώντας την έρευνα σχετικά με τον τρόπο που οι άνθρωποι βιώνουν και ερμηνεύουν τον κόσμο. Ενθαρρύνει την αντιμετώπιση των φαινομένων χωρίς προκαταλήψεις, υπογραμμίζοντας τη σημασία του να αντιμετωπίζουμε την πραγματικότητα και να αναγνωρίζουμε την πολυπλοκότητα του ανθρώπινου ψυχισμού. Επιπλέον, αμφισβητεί την αντικειμενικότητα των φαινομένων και υποστηρίζει ότι η σημασία τους εξαρτάται από τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε και ζούμε. Τέλος, η φαινομενολογία επικεντρώνεται στο να ζούμε στο «εδώ και τώρα» και εξερευνά τον τρόπο με τον οποίο ο χρόνος και ο χώρος επηρεάζουν την ανθρώπινη ύπαρξη. (Antony, 2021; Laird, 2014)

Οι σύγχρονοι φιλόσοφοι συνεχίζουν να αντλούν από τις φαινομενολογικές παραδόσεις για να διερευνήσουν την ανθρώπινη οντολογία, δίνοντας έμφαση στην ενσώματη φύση της ανθρώπινης ύπαρξης και στη σημασία της βιωμένης εμπειρίας. Τα έργα φιλοσόφων όπως ο Maurice Merleau-Ponty είχαν βαθύτατο αντίκτυπο σε αυτή την προοπτική (Hume, 2016).

1.1.5. Μεταμοντερνισμός

Οι μεταμοντέρνοι φιλόσοφοι, όπως ο Michel Foucault και ο Jean-François Lyotard, αμφισβητούν τις παραδοσιακές έννοιες της ανθρώπινης οντολογίας. Υποστηρίζουν ότι η ταυτότητα κατακερματίζεται και κατασκευάζεται μέσω κοινωνικών και πολιτισμικών δυνάμεων, διαταράσσοντας τις παραδοσιακές αντιλήψεις για την ανθρώπινη ύπαρξη. Ο μεταμοντερνισμός είναι μια φιλοσοφική, πολιτισμική και καλλιτεχνική κίνηση που αναδείχθηκε μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και επηρέασε έντονα τις συζητήσεις για την ανθρώπινη ύπαρξη και την οντότητα. Έχει αμφιβολίες για τις μέχρι τότε σταθερές αλήθειες, τις μεταφυσικές

πεποιθήσεις και τις αντιλήψεις περί ανθρώπινης ύπαρξης που επικρατούσαν στον δυτικό κόσμο (Lawson, 2008).

Κάποιες από τις κύριες επιδράσεις του μεταμοντερνισμού στις συζητήσεις για την ανθρώπινη ύπαρξη και την οντότητα περιλαμβάνουν την επισήμανση της σχετικότητας των προσωπικών και κοινωνικών πραγμάτων. Αμφισβητεί τις μεγάλες αφηγήσεις (*grand narratives*) που αντιπροσωπεύουν τις μεταφυσικές, θρησκευτικές ή φιλοσοφικές ιστορίες. Αντί να ακολουθεί ένα κοινό νόημα, επιδιώκει την αναγνώριση και κατανόηση των ποικίλων ατομικών εκφράσεων (Juengst & Moseley, 2015).

Εστιάζει στη σημασιολογική αντικειμενικότητα, υπογραμμίζοντας ότι η έννοια ενός αντικειμένου ή ενός γεγονότος εξαρτάται από την ερμηνεία του, ενισχύει την έννοια της ατομικότητας και ενθαρρύνει την εξερεύνηση και κατανόηση του εαυτού. Καλεί τους ανθρώπους να αμφισβητήσουν τις συμβατικές κατηγορίες και τις κοινωνικές προσδοκίες που επηρεάζουν την ταυτότητά τους. Συνολικά, ο μεταμοντερνισμός έχει συμβάλει στη δημιουργία μιας πιο πολύπλευρης και πολυφωνικής συζήτησης για την ανθρώπινη ύπαρξη και την οντότητα, προάγοντας την ανοικτή σκέψη και την αναζήτηση νέων τρόπων κατανόησης της πραγματικότητας (Lawson, 2008).

1.1.6. Κριτική Θεωρία και κοινωνική οντολογία

Κριτικοί θεωρητικοί όπως ο Theodor Adorno, ο Max Horkheimer και σύγχρονοι μελετητές όπως ο Axel Honneth ανέπτυξαν την κοινωνική οντολογία που δίνει έμφαση στην αλληλεπίδραση μεταξύ της ατομικής ύπαρξης και των κοινωνικών δομών. Εξετάζουν την επίδραση της εξουσίας, της ιδεολογίας και των κοινωνικών κανόνων στην ανθρώπινη οντολογία (Antony, 2021).

1.1.7. Ανθρώπινη φύση και ηθική

Με την άνοδο της εξελικτικής θεωρίας, σύγχρονοι φιλόσοφοι όπως ο Ρίτσαρντ Ντόκινς και ο Ντάνιελ Ντένιτ εξέτασαν την ανθρώπινη φύση μέσα από τον φακό της εξέλιξης. Ο Dawkins, στο *«Εγωιστικό γονίδιο»*, υποστήριξε ότι η ανθρώπινη φύση διαμορφώνεται από γενετικά και αντιγραφικά συμφέροντα, δίνοντας έμφαση στο ρόλο των γονιδίων στην ανθρώπινη συμπεριφορά. Ο Dennett, στο *«Η επικίνδυνη ιδέα του Δαρβίνου»*, διερεύνησε τις επιπτώσεις της εξέλιξης στην

κατανόηση της συνείδησης και της ανθρώπινης φύσης (Busse, et al., 2015; Laird, 2014).

Η συζήτηση σχετικά με την ανθρώπινη φύση συχνά διασταυρώνεται με ηθικούς προβληματισμούς. Φιλόσοφοι όπως η Martha Nussbaum και ο Alasdair MacIntyre έχουν διερευνήσει τη σχέση μεταξύ της ανθρώπινης φύσης και της ηθικής αρετής. Η προσέγγιση των ικανοτήτων της Nussbaum τονίζει τη σημασία των ανθρώπινων ικανοτήτων και λειτουργιών στην ηθική αξιολόγηση, ενώ η ηθική της αρετής του MacIntyre εξετάζει την ανθρώπινη φύση στο πλαίσιο μιας ευρύτερης αφήγησης της ηθικής ανάπτυξης (Baillie, et al., 2005).

1.2 Ανθρωπισμός, Υπερανθρωπισμός και Μετανθρωπισμός

Ο σύγχρονος ανθρωπισμός ως φιλοσοφία, έχοντας τις ρίζες του στην Αρχαία Ελληνική Φιλοσοφία και στον Αναγεννησιακό ανθρωπισμό, κατανοεί τον κόσμο βασιζόμενος στον ορθολογισμό, την επιστήμη αλλά και την ηθική ταυτόχρονα. Ειδικότερα, τα ανθρωπιστικά ιδεώδη που πρεσβεύει είναι η τήρηση του μέτρου, η καλλιέργεια της λογικής και του πνεύματος, η ανάπτυξη της ηθικής συνείδησης και ευθύνης, η εξύψωση και ευημερία του κοινωνικού συνόλου, η πολιτικοποίηση και η υπέρβαση του εγώ και η ανυστερόβουλη αγάπη προς τον συνάνθρωπο (Rossi, D. 2007).

Ο υπερανθρωπισμός αντλεί στοιχεία -τον ορθολογισμό, την αυτογνωσία, την αυτονομία και την επιμέλεια εαυτού,- από τον ανθρωπισμό όπως και από τον Διαφωτισμό, τα μεθερμηγεύει και τοποθετείται ως το επόμενο στάδιο του ανθρωπισμού (Τάσης, 2021). Είναι ένα κίνημα και μια φιλοσοφία που υποστηρίζει τη χρήση προηγμένων τεχνολογιών για την ενίσχυση των ανθρώπινων φυσικών και γνωστικών ικανοτήτων, καθώς και για την υπέρβαση των περιορισμών του ανθρώπινου σώματος και του νου. Αμφισβητεί τις παραδοσιακές αντιλήψεις για την ανθρώπινη ταυτότητα και τις ανθρώπινες ικανότητες και οραματίζεται ένα μέλλον όπου οι άνθρωποι ξεπερνούν τους βιολογικούς τους περιορισμούς, διευρύνοντας τα όρια του τι σημαίνει να είσαι άνθρωπος (Breczko, 2021).

Η ενσωμάτωση της τεχνολογίας με το ανθρώπινο σώμα είναι ο στόχος του μετανθρωπισμού. Πρόκειται δηλαδή για μια ριζική μεταβολή της ανθρώπινης κατάστασης μέσω της εφαρμογής τεχνολογιών όπως η γενετική μηχανική, η νανοτεχνολογία, η τεχνητή νοημοσύνη και η ρομποτική (Manzocco, 2019).

Ο μετανθρωπισμός εγκαινιάστηκε στον υπαρξισμό με εκπρόσωπό του τον F. Nietzsche, συνέχισε στην φαινομενολογία με τον M. Heidegger ανάμεσα σε άλλους και στον μεταμοντερνισμό με τον M. Foucault και άλλους (Τάσης, 2021). Ορισμένοι μετανθρωπιστές εικάζουν την πιθανότητα μιας τεχνολογικής μοναδικότητας, ένα υποθετικό σημείο στο μέλλον όπου η τεχνητή νοημοσύνη θα ξεπεράσει την ανθρώπινη νοημοσύνη. Η έννοια αυτή εγείρει ερωτήματα σχετικά με τις συνέπειες ενός τέτοιου σεναρίου και τον αντίκτυπό του στην ανθρωπότητα. Επίσης, ενδιαφέρονται για την ανάπτυξη τεχνολογιών που μπορούν να παρατείνουν την ανθρώπινη ζωή πέρα από τα σημερινά της όρια. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει εξελίξεις στην ιατρική επιστήμη, την αναγεννητική ιατρική ή ακόμη και τη δυνατότητα ψηφιακής μεταφοράς συνείδησης (Manzocco, 2019).

Κεφάλαιο 2: Η Επιδίωξη της Ευδαιμονίας και η Ανθρώπινη Αναβάθμιση

2.1. Ορισμός και ερμηνεία της Ευδαιμονίας

Ο φιλόσοφος Αριστοτέλης στο Α' βιβλίο των Ηθικών Νικομαχείων του, μίλησε διεξοδικά για το πιο μεγάλο αγαθό που επιδιώκουν με τις πράξεις του οι άνθρωποι (το ακρότατον πάντων τῶν πρακτῶν αγαθῶν). Έδωσε στο αγαθό αυτό την ονομασία εὐδαιμονία και προσπάθησε να καθορίσει τη φύση και το περιεχόμενό του (Λυπουρλής, 2016).

Εὐδαιμονία: Η λέξη όπως βέβαια δείχνουν τα συστατικά της, σήμαινε αρχικά την έννοια του δαίμονος, του θείου, βρισκόταν επομένως ο όρος αυτός πολύ κοντά, θα λέγαμε, στον όρο εὐτυχία, αφού, όπως εκεί (στην ευτυχία), έτσι και εδώ (στην ευδαιμονία) εννοείται κάτι που δεν το πετυχαίνει ο άνθρωπος από μόνος του, αλλά κάτι που, για να το αποκτήσει, πρέπει να το ζητήσει με προσευχή από τον θεό. Είμαστε, από τη άλλη, σε θέση να βεβαιωθούμε πως η λέξη αυτή είχε πια περίεργη σημασιακή εξέλιξη. Ήδη ο Ηράκλειτος είχε πει ότι «ἦθος ἀνθρώπω δαίμων» (= δαίμων για τον άνθρωπο δεν είναι παρά ο χαρακτήρας του). Το ίδιο είχε πει σε ένα απόσπασμα από το έργο του και ο Δημόκριτος, αυτός μάλιστα με μεγαλύτερη σαφήνεια: «εὐδαιμονίη ψυχῆς και κακοδαιμονίη» και θέλει να πει: είναι υπόθεση της ψυχῆς η ευδαιμονία και η κακοδαιμονία», ενώ σε ένα άλλο απόσπασμα είχε πει: «εὐδαιμονίη οὐκ ἐν βοσκήμασιν οἴκει οὐδέ ἐν χρυσῶ· ψυχὴ οἰκητήριον δαίμονος» που θέλει να πει ότι η ευδαιμονία δεν έχει να κάνει με τον πλούτο και τα υλικά αγαθά· η ψυχὴ είναι η κατοικία του δαίμονος = με την ψυχὴ έχει να κάνει ο δαίμων. Όλα αυτά θέλουν να πουν πως αυτό ακριβώς που ο άνθρωπος περιμένει από τον δαίμονα, από το θεϊόν, το έχει στην πραγματικότητα, μέσα στον ίδιο τον εαυτό του. Όλες αυτές οι ιδέες πρέπει στο τέλος να έγιναν καθοριστικές για τη σκέψη του Αριστοτέλη· το αποτέλεσμα ήταν ο ορισμός του της ευδαιμονίας όπως τον όρισε στο Α' βιβλίο των Ηθικών Νικομαχείων του: «ἡ εὐδαιμονία ἐστὶ ψυχῆς ἐνέργεια τις κατ' ἀρετὴν τελείαν». Είναι ενέργεια κατά τον Αριστοτέλη η ευδαιμονία του ανθρώπου, όχι κατάσταση και πάντως ενέργεια της ψυχῆς του, σύμφωνα με τους κανόνες της τέλει αρετῆς (Λυπουρλής, 2016).

Η ευδαιμονία είναι μια έννοια που έχει γοητεύσει την ανθρωπότητα σε όλη τη διάρκεια της ιστορίας, καθώς αντιπροσωπεύει έναν συνδυασμό σωματικής, ψυχικής

και κοινωνικής ευημερίας. Οι ανθρώπινες κοινωνίες, ανεξαρτήτως εποχής και πολιτισμού, έχουν αναζητήσει την ευδαιμονία και έχουν διατυπώσει διάφορες θεωρίες και προσεγγίσεις προκειμένου να την επιτύχουν. Συχνά συνδέεται με μια κατάσταση υπέρτατης ευτυχίας και ικανοποίησης, αλλά ο ορισμός και η ερμηνεία της μπορεί να διαφέρουν σημαντικά μεταξύ πολιτισμών, κλάδων και ατόμων (Basu, et al., 2018).

Σύμφωνα με τους Knell και Weber, πρέπει να διακρίνουμε μεταξύ ευεξίας και ευδαιμονίας. *Ως ευεξία εννοείται η καλή σωματική και ψυχική κατάσταση που περιλαμβάνει τόσο απολαυστικές εμπειρίες, όσο και επίτευξη στόχων.* Η ευδαιμονία ορίζεται ως «*η ποιότητα του βίου συνολικά για το ίδιο το άτομο σύμφωνα με τα δικά του κριτήρια και όχι από την σκοπιά τρίτων με βάση αντικειμενικά κριτήρια. Συγκριτικά με το ισοζύγιο συνολικής ευεξίας η ευδαιμονία αναφέρεται σε ολόκληρο τον βίο καθαυτόν και όχι στο περιεχόμενο του συνόλου των θετικών στοιχείων*» (Τάσης, 2021).

Ο ορισμός της ευδαιμονίας είναι ένα πολύπλοκο έργο, καθώς περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα συναισθηματικών, ψυχολογικών και φιλοσοφικών διαστάσεων. Η ευδαιμονία περιγράφεται συχνά ως μια έντονη και διαρκής κατάσταση χαράς, ευτυχίας και ικανοποίησης που υπερβαίνει τις συνηθισμένες, φευγαλέες απολαύσεις. Δεν είναι απλώς η απουσία πόνου ή δυσφορίας, αλλά μια βαθιά αίσθηση ευεξίας και πληρότητας. Η ευδαιμονία μπορεί να εκδηλωθεί με διαφορετικούς τρόπους, από μια στιγμιαία και αισθητηριακή απόλαυση μέχρι μια πιο διαρκή και υπερβατική εμπειρία. Από ψυχολογικής άποψης, η ευδαιμονία συνδέεται στενά με τα θετικά συναισθήματα και την ευημερία και μπορεί να περιλαμβάνει πτυχές της ευχαρίστησης, της χαράς και της ικανοποίησης (VanDyke, 2015).

2.1.1. Ιστορικές, θρησκευτικές, πολιτισμικές ερμηνείες

Η ερμηνεία της ευδαιμονίας ποικίλλει σε διάφορες ιστορικές περιόδους και πολιτισμούς. Στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία, η ευδαιμονία αντιπροσωπεύει μια κατάσταση ανθρώπινης ευημερίας, που προκύπτει από το ίδιο το άτομο σύμφωνα με την αληθινή φύση και τις ηθικές αρετές του ατόμου αυτού.

Πολλές πνευματικές και θρησκευτικές παραδόσεις ενσωματώνουν την έννοια της ευδαιμονίας στις διδασκαλίες και τις πρακτικές τους. Για παράδειγμα, στον

Βουδισμό υπάρχει η ιδέα της «σούκα», η οποία αναφέρεται σε μια αίσθηση ευτυχίας και ευημερίας που προκύπτει από την πρακτική του διαλογισμού και την επιδίωξη της πνευματικής αφύπνισης. Ομοίως, στον χριστιανικό μυστικισμό, η έννοια της «πνευματικής χαράς» θεωρείται δώρο του Θεού και συχνά συνδέεται με εμπειρίες θεϊκής παρουσίας και ένωσης. Στον Ινδουισμό, η κατάσταση «ananda» συχνά συνδέεται με την ευδαιμονία, αντιπροσωπεύοντας την απόλυτη πνευματική χαρά και έναν στόχο της ανθρώπινης ζωής (Za, et al.,2021).

Αυτές οι πνευματικές ερμηνείες της ευδαιμονίας συχνά υποδηλώνουν ότι δεν πρόκειται απλώς για μια ψυχολογική ή συναισθηματική κατάσταση, αλλά για μια βαθύτερη, υπερβατική εμπειρία που συνδέει τα άτομα με έναν ανώτερο σκοπό ή μια πνευματική πραγματικότητα. Είναι μια κατάσταση που υπερβαίνει τη συνηθισμένη ευχαρίστηση και τον πόνο, παρέχοντας μια βαθιά αίσθηση νοήματος και πλήρωσης (VanDyke, 2015).

Αντίθετα, ορισμένοι πολιτισμοί και παραδόσεις δίνουν έμφαση σε μια πιο ασκητική προσέγγιση, όπου η ευδαιμονία μπορεί να θεωρηθεί ως απομάκρυνση από τις εγκόσμιες απολαύσεις και επιθυμίες, όπως στον Βουδισμό, όπου ο απώτερος στόχος είναι η νιρβάνα, μια κατάσταση απελευθέρωσης από τον πόνο. Αυτές οι παραλλαγές αναδεικνύουν τα πολιτιστικά και ιστορικά πλαίσια που διαμορφώνουν την κατανόηση της ευδαιμονίας (VanDyke, 2015).

2.1.2. Ψυχολογικές προοπτικές της ευδαιμονίας

Από ψυχολογική άποψη, η ευδαιμονία μελετάται συχνά στο πλαίσιο της θετικής ψυχολογίας, η οποία επιδιώκει να κατανοήσει και να προωθήσει την ανθρώπινη ευημερία και ευεξία. Οι ερευνητές έχουν εντοπίσει διάφορα συστατικά της ευδαιμονίας, όπως η εμπειρία θετικών συναισθημάτων, η εμπλοκή σε δραστηριότητες με νόημα, οι σχέσεις, η αίσθηση ολοκλήρωσης και η αίσθηση νοήματος στη ζωή. Τα θετικά συναισθήματα, όπως η χαρά, η ευγνωμοσύνη και η αγάπη, διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην εμπειρία της ευδαιμονίας, συμβάλλοντας στη συνολική αίσθηση ευτυχίας και ικανοποίησης από τη ζωή (VanDyke, 2015).

Σε αυτό το πλαίσιο, η ευδαιμονία δεν είναι απλώς μια φευγαλέα συναισθηματική κατάσταση, αλλά μια βαθύτερη και πιο μόνιμη πτυχή της

ανθρώπινης ευημερίας που μπορεί να καλλιεργηθεί μέσω διαφόρων παρεμβάσεων και πρακτικών, όπως η συνείδηση, οι ασκήσεις ευγνωμοσύνης και η καλλιέργεια θετικών σχέσεων (Τάσης, 2021).

2.1.3. Η ευδαιμονία στη σύγχρονη κοινωνία

Στη σύγχρονη κοινωνία, η επιδίωξη της ευδαιμονίας συνδέεται συχνά στενά με την αναζήτηση της ευτυχίας, της προσωπικής ολοκλήρωσης και της ευημερίας. Έννοιες όπως "η επιδίωξη της ευτυχίας" κατοχυρώνονται σε πολλές εθνικές διακηρύξεις και έγγραφα. Ωστόσο, αυτή η επιδίωξη συχνά επηρεάζεται από τον καταναλωτισμό, τον υλισμό και την πεποίθηση ότι τα υλικά αποκτήματα μπορούν να οδηγήσουν σε μια διαρκή αίσθηση ευδαιμονίας. Αντίθετα, η θετική ψυχολογία και η έννοια της ευημερίας υποδηλώνουν ότι η πραγματική ευδαιμονία μπορεί να συνδέεται στενότερα με τις εσωτερικές καταστάσεις, την προσωπική ανάπτυξη και την ποιότητα των σχέσεων του ατόμου (Leshkevich & Motozhanets, 2021).

2.2. Η σχέση μεταξύ Ανθρώπινης Αναβάθμισης και Ευδαιμονίας

Η επιδίωξη της ανθρώπινης βελτίωσης αποτελεί θέμα πολύπλευρης φιλοσοφικής και επιστημονικής έρευνας. Η ανθρώπινη βελτίωση αναφέρεται στη χρήση διαφόρων τεχνολογιών και παρεμβάσεων για τη βελτίωση των ανθρώπινων φυσικών, γνωστικών ή συναισθηματικών ικανοτήτων πέρα από αυτό που θεωρείται τυπικό για το είδος μας. Αυτή η ενότητα διερευνά την αλληλεπίδραση μεταξύ της ανθρώπινης βελτίωσης ή αναβάθμισης και της ευδαιμονίας (VanDyke, 2015).

Όπως αναφέρεται στο βιβλίο του Τάση (2021), η ανθρώπινη αναβάθμιση χωρίζεται σε είδη τα οποία έχουν δυο διαφορετικές γραμμές. Αρχικά, η «φρόνιμη αναβάθμιση» αναφέρεται στο σύνολο ιατρικών, νευρωνικών και γενικότερα τεχνολογικών τροποποιήσεων με εξαίρεση τις γενετικές, οι οποίες αποσκοπούν στην βελτίωση υπάρχουσών σωματικών, συναισθηματικών, διανοητικών και ηθικών ιδιοτήτων και ικανοτήτων του ανθρώπου σ' ένα βαθμό που δεν υπερβαίνει το ανθρωπίνως βιολογικά εφικτό. Από την άλλη η «ριζική αναβάθμιση» υπερβαίνει τα βιολογικά όρια των ανθρώπινων ιδιοτήτων ή προστίθενται ιδιότητες που δεν διαθέτει το ανθρώπινο είδος.

Η αναβάθμιση διακρίνεται σε σωματική, συναισθηματική, διανοητική και ηθική. Στην πρώτη χρησιμοποιούνται γενετικές και προσθετικές επεμβάσεις, όπως η αντικατάσταση μελών του σώματος ή η χρήση εμφυτευμάτων για να θεραπευτούν ή να διορθωθούν διάφορες παθήσεις/νόσοι.

Η συναισθηματική αναβάθμιση έχει ως στόχο την ψυχική ευεξία, καθώς αφορά τον έλεγχο των συναισθημάτων του ανθρώπου, με σκοπό να επιλέγει ορθολογικά την ένταση και την διάρκεια τους όπως επιθυμεί. Η συναισθηματική ενίσχυση επικεντρώνεται στη βελτίωση της ικανότητας του ατόμου να κατανοεί και να ρυθμίζει τα συναισθήματά του, καθώς και της ικανότητάς του να συναισθάνεται τους άλλους. Η συναισθηματική νοημοσύνη σχετίζεται με υψηλότερα επίπεδα ικανοποίησης από την ζωή και η ενίσχυση αυτών των δεξιοτήτων μπορεί να συμβάλει σε μια πιο ευτυχισμένη ύπαρξη. Οι δεοντολογικές ανησυχίες γύρω από τη συναισθηματική ενίσχυση σχετίζονται με το ενδεχόμενο χειριστικών χρήσεων, όπως η μεταβολή των συναισθηματικών καταστάσεων για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων. Η συγκατάθεση, η αυτονομία και η διατήρηση των γνήσιων συναισθηματικών εμπειριών αποτελούν σημαντικές εκτιμήσεις όταν συζητείται η χρήση των τεχνολογιών συναισθηματικής ενίσχυσης (Τάσης, 2021).

Η διανοητική αναβάθμιση, αναφέρεται στην εγγενή διανοητική επάρκεια του ανθρώπου και στο πως μπορεί να πραγματώσει τις δυνατότητες του νου του πλήρως. Σύμφωνα με τους υπερανθρωπιστές οι δυνατότητες αυτές είναι περιορισμένες σε μεγάλο βαθμό εκ φύσεως. Οι παρεμβάσεις γνωστικής ενίσχυσης, όπως τα νοοτροπικά, οι διεπαφές εγκεφάλου-υπολογιστή και οι τεχνικές ενίσχυσης της μνήμης, έχουν τη δυνατότητα να αυξήσουν τις γνωστικές ικανότητες - συμπεριλαμβανομένης της μνήμης - και την εστίαση στην ικανότητα επίλυσης προβλημάτων. Αυτές οι βελτιώσεις μπορούν να οδηγήσουν σε αυξημένα προσωπικά και επαγγελματικά επιτεύγματα, συμβάλλοντας σε μεγαλύτερη ικανοποίηση από τη ζωή και, κατ' επέκταση, στην ευδαιμονία (Τάσης, 2021).

Τέλος, η ηθική αναβάθμιση σχετίζεται με την συμπεριφορά του ανθρώπου και την μείωση της επιθετικότητας αλλά και των βίαιων τάσεων του, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη της ενσυναίσθησης, της αγάπης, της εμπιστοσύνης, της αλληλεγγύης και της δικαιοσύνης (Τάσης, 2021).

Οι προσπάθειες βελτίωσης της ανθρώπινης υγείας που αποσκοπούν στη βελτίωση της σωματικής ευεξίας μπορούν να συμβάλουν στην ευδαιμονία με διάφορους τρόπους. Οι εξελίξεις στην ιατρική επιστήμη, όπως η μεταμόσχευση οργάνων και η αναγεννητική ιατρική, έχουν παρατείνει τη διάρκεια ζωής του ανθρώπου και έχουν μειώσει τον επιπολασμό των ασθενειών και των αναπηριών. Μια μεγαλύτερη, υγιέστερη ζωή μπορεί να οδηγήσει σε μεγαλύτερες ευκαιρίες για τα άτομα να βιώσουν την ευτυχία και την ικανοποίηση από τη ζωή (Τάσης, 2021).

Η ενίσχυση της σωματικής ευεξίας περιλαμβάνει επίσης προσπάθειες που σχετίζονται με τη φυσική κατάσταση και τη διατροφή. Η βελτιωμένη πρόσβαση στις πληροφορίες και την τεχνολογία έχει δώσει τη δυνατότητα στα άτομα να παρακολουθούν και να βελτιστοποιούν την υγεία τους μέσω φορητών συσκευών, διατροφικών σχεδίων και ρουτινών άσκησης. Ένα υγιές σώμα μπορεί να επηρεάσει θετικά τις συναισθηματικές καταστάσεις, προωθώντας την ευδαιμονία μέσω της απελευθέρωσης ενδορφινών και άλλων χημικών ουσιών που ρυθμίζουν τη διάθεση (Za, et al.,2021)

2.3. Η αναζήτηση της Αιωνιότητας και η σχέση της με την Ευδαιμονία

Η αναζήτηση της αιωνιότητας, συχνά συνυφασμένη με την επιδίωξη της ευδαιμονίας, είναι ένα θέμα που έχει κεντρίσει το ενδιαφέρον της ανθρώπινης ιστορίας, του πολιτισμού και της φιλοσοφίας. Σε όλους τους αιώνες, οι άνθρωποι έχουν προσπαθήσει να υπερβούν τους χρονικούς περιορισμούς της θνητής ύπαρξης και να βρουν μια αίσθηση διαρκούς εκπλήρωσης και ικανοποίησης. Η αναζήτηση της αιωνιότητας και η επιδίωξη της ευδαιμονίας διασταυρώνονται με διάφορους τρόπους, αλληλεπιδρούν τόσο εννοιολογικά όσο και βιωματικά μέσω των βαθιών ανθρώπινων αναζητήσεων. Αυτή η ενότητα διερευνά την σχέση μεταξύ της αναζήτησης της αιωνιότητας και της εμπειρίας της ευδαιμονίας. Εξετάζει τις φιλοσοφικές, θρησκευτικές και ψυχολογικές διαστάσεις αυτής της περίπλοκης σχέσης, ρίχνοντας φως στο πώς διασταυρώνονται το αιώνιο και η ευδαιμονία (Za, et al.,2021).

Φιλόσοφοι όπως ο Αριστοτέλης, ο Επίκουρος και ο John Stuart Mill έχουν διερευνήσει τη φύση της ευδαιμονίας και την αναζήτηση της καλής ζωής. Η σχέση ανάμεσα στην ευδαιμονία και την αιωνιότητα μπορεί να φανεί σε φιλοσοφικές συζητήσεις σχετικά με τον ρόλο του χρόνου, των προσωπικών αξιών και της αυτοπραγμάτωσης στην επίτευξη διαρκούς ευτυχίας (Za, et al.,2021).

Διάφορες θρησκευτικές και πνευματικές παραδόσεις προτείνουν την ύπαρξη ενός υπερβατικού βασιλείου πέρα από την πεπερασμένη ανθρώπινη εμπειρία. Παραδείγματα περιλαμβάνουν τη χριστιανική έννοια της αιώνιας ζωής στον ουρανό, την ισλαμική πίστη στην αιώνια παρουσία του Αλλάχ και την ινδουιστική έννοια του μόκσα. Αυτές οι θρησκευτικές και πνευματικές παραδόσεις προσφέρουν καθοδήγηση για την επίτευξη εσωτερικής ειρήνης και ευδαιμονίας μέσω της πίστης, της αφοσίωσης, του διαλογισμού και άλλων πρακτικών. Υπόσχονται την αιωνιότητα ως πηγή βαθιάς χαράς και ολοκλήρωσης. Αυτή η υπερβατική θεώρηση της αιωνιότητας συνδέεται συχνά με την επιδίωξη της ευδαιμονίας, καθώς υπόσχεται μια κατάσταση αιώνιας ευτυχίας και εκπλήρωσης στη μεταθανάτια ζωή (Jorion, 2022).

Μυστικιστικές παραδόσεις και ορισμένες φιλοσοφικές σχολές δίνουν έμφαση στην ιδέα της ζωής στην παρούσα στιγμή, ως πύλης προς την αιωνιότητα. Το αιώνιο τώρα συνδέεται συχνά με την αίσθηση της διαχρονικότητας και τη δυνατότητα για βαθιές στιγμές ευδαιμονίας στο παρόν. Η αναζήτηση της ευδαιμονίας μπορεί να κατανοηθεί ως κεντρικό κίνητρο στην ανθρώπινη ζωή και ως κινητήρια δύναμη πίσω από πολλές πράξεις και επιλογές. Αυτά τα άτομα επιδιώκουν να επιτύχουν μια κατάσταση αιώνιας ευδαιμονίας, πιστεύοντας ότι είναι δυνατόν να βιώσουν αδιάλειπτη ευτυχία καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Αυτή η προοπτική εγείρει ερωτήματα σχετικά με τη δυνατότητα διατήρησης μιας ευδαιμονικής κατάστασης σε έναν κόσμο που χαρακτηρίζεται από την παροδικότητα (Jorion,2022).

Η πίστη σε μια αιώνια διάσταση, είτε μέσω της θρησκευτικής πίστης είτε μέσω μυστικιστικών εμπειριών, παρέχει μια αίσθηση σκοπού και ελπίδας που μπορεί να οδηγήσει σε βαθιά συναισθήματα ευδαιμονίας. Η προσδοκία της αιώνιας ευτυχίας μπορεί να αποτελέσει ισχυρό κίνητρο στην ανθρώπινη ζωή (Basu, et al., 2018).

Ορισμένες φιλοσοφικές θεωρίες, ιδίως η έννοια της αιώνιας επιστροφής του Φρίντριχ Νίτσε, υποδηλώνουν ότι όλα τα γεγονότα και οι εμπειρίες επαναλαμβάνονται απεριόριστα σε όλη τη διάρκεια του χρόνου. Η αιώνια επιστροφή αμφισβητεί τις παραδοσιακές ιδέες της προόδου και της τελειότητας και θέτει ερωτήματα σχετικά με τη δυνατότητα εύρεσης διαρκούς ευδαιμονίας σε έναν κόσμο που χαρακτηρίζεται από αιώνια επανάληψη (Τάσης, 2021).

Για τους υπερανθρωπιστές η ριζική επιμήκυνση της ζωής αποτελεί έναν ευσεβή πόθο. Έχοντας πίστη στην αέναη επιστημονική εξέλιξη και την πρόοδο της ανθρωπότητας, υπερβαίνοντας τα όρια με την τεχνική ανάπτυξη, η οποία προωθεί τόσο την βελτίωση του ατόμου όσο και της κοινωνίας, άρα και της ευδαιμονίας υπόσχεται την αθανασία στην παρούσα ζωή. Ο άλλος κόσμος, η αθανασία για εκείνους δεν θα είναι εφικτή στην άλλη ζωή, αλλά είναι ήδη εδώ (Τάσης, 2021).

Σε αντίθεση προς τον υπερανθρωπισμό, ο τεχνικός μετανθρωπισμός δεν ενδιαφέρεται για τη ριζική επιμήκυνση της ζωής, δεν αποβλέπει στην θέωση του ανθρώπου, αλλά ούτε θεωρεί πως το ανθρώπινο είδος θα αποικήσει ως κορωνίδα της δημιουργίας το σύμπαν ύστερα από την τεχνική αναβάθμισή του. Αντιθέτως πρεσβεύει ότι αυτό θα αντικατασταθεί στο μέλλον από ένα νέο μεταβιολογικό ή μη βιολογικό είδος, μια τεχνική ετερότητα είτε με τη μορφή της συγχώνευσης ανθρώπου και μηχανής είτε με την μορφή μιας υπερευφυούς τεχνητής νοημοσύνης (Τάσης, 2021).

2.4. Ορισμοί και κατανόηση του Υπερανθρωπισμού

Ο υπερανθρωπισμός, ως έννοια, μοιάζει με ένα συναρπαστικό μείγμα του εξαιρετικού και του ανθρώπινου. Φέρνει στο μυαλό εικόνες ατόμων που διαθέτουν ικανότητες πέρα από τις δυνατότητες των συνηθισμένων ανθρώπων, ξεπερνώντας τα όρια αυτού που θεωρούμε δυνατό. Κατά κάποιον τρόπο, αντικατοπτρίζει τη διαρκή γοητεία που μας ασκεί η ιδέα της υπέρβασης των περιορισμών και της επίτευξης κατορθωμάτων που αψηφούν τα συμβατικά πρότυπα (Breczko, 2021).

Κατά την υπερανθρωπίστρια Hava Tirosh- Samuelson ο υπερανθρωπισμός ορίζεται ως «ένα ιδεολογικό κίνημα που υποστηρίζει την εφαρμογή της επιστήμης και

της τεχνολογίας για την βελτίωση της ανθρώπινης συνθήκης μέσω της γενετικής μηχανικής, της ρομποτικής, της πληροφορικής και της ναυτοτεχνολογίας. Η σύγκλιση αυτών των τεχνολογιών και οι εξελίξεις στις βιοεπιστήμες, στην νευροεπιστήμη και στην ιατρική επιστρατεύονται για να διευκολύνουν την αναβάθμιση των ανθρώπινων σωματικών και διανοητικών χαρακτηριστικών, την εξάλειψη των ασθενειών, του πόνου και την ριζική επέκταση του προσδόκιμου ζωής». Αξίζει να σημειωθεί πως υπάρχει μεγάλη ποικιλία απόδοσης του ορισμού για τον υπερανθρωπισμό. (Τάσης, 2021)

Στον πυρήνα του, ο υπερανθρωπισμός αφορά τη διεύρυνση των ανθρώπινων ικανοτήτων, τόσο των σωματικών όσο και των πνευματικών. Δεν έχει να κάνει μόνο με την απόκτηση υπερδυνάμεων, αλλά και με τη μεγιστοποίηση των υφιστάμενων δυνάμεων και ταλέντων μας για την επίτευξη αξιοσημείωτων κατορθωμάτων. Είναι η ανθεκτικότητα του ανθρώπινου πνεύματος και η ικανότητα του να προσαρμόζεται, να εξελίσσεται και να ξεπερνά τις προκλήσεις (Jorion, 2022).

Σε έναν κόσμο όπου η τεχνολογία εξελίσσεται με πρωτοφανή ρυθμό, ο υπερανθρωπισμός μπορεί επίσης να συνδεθεί με την ενσωμάτωση τεχνολογιών αιχμής για την ενίσχυση των ανθρώπινων ικανοτήτων. Η ιδέα της συγχώνευσης των ανθρώπων με τις μηχανές ή της χρήσης της τεχνολογίας για την ενίσχυση των γνωστικών και φυσικών μας ικανοτήτων αποτελεί ένα όραμα για ένα μέλλον όπου αξιοποιούμε την καινοτομία για να ξεκλειδώσουμε νέες σφαίρες του ανθρώπινου δυναμικού (Manzocco, 2019).

Ο υπερανθρωπισμός συνθέτει τις προσδοκίες μας για ένα μέλλον όπου το εξαιρετικό θα γίνει το νέο φυσιολογικό. Μας καλεί να κάνουμε μεγάλα όνειρα, να ξεπεράσουμε τα όρια και να ξεκινήσουμε ένα ταξίδι αυτογνωσίας που υπερβαίνει το συνηθισμένο και εγκαινιάζει μια εποχή απεριόριστων δυνατοτήτων (Breczko, 2021).

Η διασταύρωση της τεχνολογίας και του υπερανθρωπισμού είναι μια κομβική πτυχή αυτής της έννοιας. Οι τεχνολογικές εξελίξεις, από τη βιοτεχνολογία έως την τεχνητή νοημοσύνη, έχουν τη δυνατότητα να αυξήσουν τις ανθρώπινες ικανότητες, να παρατείνουν τη διάρκεια ζωής και να επαναπροσδιορίσουν τα όρια της ανθρώπινης ύπαρξης. (Lipowicz, 2019).

2.4.1. Κοινωνικές και πολιτιστικές επιπτώσεις

Ο υπερανθρωπισμός έχει την δυνατότητα να αναδιαμορφώσει τους κοινωνικούς κανόνες, τις πολιτιστικές αξίες και την κατανόηση της ανθρώπινης ταυτότητας. Αυτή η επιδίωξη υπεράνθρωπων ικανοτήτων έχει επίσης την δυνατότητα να επηρεάσει έννοιες όπως η ισότητα, η διαφορετικότητα και η ανθρώπινη συνείδηση. Ο υπερανθρωπισμός μπορεί να δημιουργήσει νέες μορφές κοινωνικής ανισότητας. Εάν οι προηγμένες τεχνολογίες που αυξάνουν τις ανθρώπινες ικανότητες γίνουν προσιτές μόνο σε ορισμένες ομάδες, αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε διαχωρισμό και ανισότητα στην κοινωνία. Επιπλέον μπορεί να θέσει ηθικά διλήμματα, σχετικά με το πού τελειώνει η βελτίωση των ανθρώπινων ικανοτήτων και πού αρχίζει η "τροποποίηση" της ανθρώπινης φύσης, δημιουργώντας προβληματισμούς στην αποδοχή ή μη των τεχνολογιών. Επιπλέον, υπάρχουν ανησυχίες σχετικά με την ασφάλεια των προηγμένων τεχνολογιών, καθώς και την πιθανότητα κατάχρησης από διάφορους φορείς, όπως κράτη, στρατιωτικές οργανώσεις ή ακόμα και άτομα. Τέλος, η αυτοματοποίηση και η χρήση προηγμένων τεχνολογιών μπορεί να επηρεάσει την αγορά εργασίας, με πιθανές συνέπειες στην απασχόληση και τις δεξιότητες που απαιτούνται στην εργασιακή αγορά (Lipowicz, 2020).

Οι ηθικές διαστάσεις της βελτίωσης των ανθρώπινων δυνατοτήτων αποτελούν κρίσιμη πτυχή των σύγχρονων συζητήσεων. Μελετητές και ηθικολόγοι καταπιάνονται με ζητήματα που σχετίζονται με την πιθανή ανισότητα που μπορεί να προκύψει από την πρόσβαση στις τεχνολογίες βελτίωσης, την έννοια των "δικαιωμάτων βελτίωσης" και τα όρια των επιτρεπόμενων παρεμβάσεων. Επιπλέον, τα ζητήματα της συναίνεσης, της αυτονομίας και της πιθανότητας απρόβλεπτων συνεπειών αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της ηθικής συζήτησης γύρω από την ανθρώπινη βελτίωση (Iuga, 2016).

Ερωτήματα σχετικά με την ισότητα, την προσβασιμότητα και την πιθανή κατάχρηση των ενισχυμένων ικανοτήτων χρειάζονται προσεκτική εξέταση. Καθώς προσπαθούμε να γίνουμε υπεράνθρωποι, καθίσταται επιτακτική ανάγκη να διασφαλίσουμε ότι αυτές οι εξελίξεις θα ωφελήσουν την ανθρωπότητα στο σύνολό της και όχι θα επιδεινώσουν τις υπάρχουσες ανισότητες (Hall, 2016).

2.4.2. Τεχνολογικές εξελίξεις και βιολογική βελτίωση

Τις τελευταίες δεκαετίες, οι ραγδαίες εξελίξεις στην τεχνολογία και ο αναπτυσσόμενος τομέας της βιολογικής βελτίωσης έχουν προκαλέσει συζητήσεις σχετικά με τις ηθικές, κοινωνικές και υπαρξιακές επιπτώσεις αυτών των μετασχηματιστικών εξελίξεων. Οι εξελίξεις στη βιοτεχνολογία, τις νευροεπιστήμες και την τεχνητή νοημοσύνη έχουν ανοίξει το δρόμο για πρωτοφανείς δυνατότητες στην ανθρώπινη βελτίωση. Από τις γνωστικές βελτιώσεις μέσω της νευροδιέγερσης έως τις σωματικές ενισχύσεις με τη χρήση προσθετικών υλικών και εξωσκελετών, το τεχνολογικό τοπίο επεκτείνεται συνεχώς (Batin, et al., 2017).

Η ενσωμάτωση της τεχνητής νοημοσύνης σε διάφορες πτυχές της ανθρώπινης ζωής, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης, της επικοινωνίας και της λήψης αποφάσεων, έχει τη δυνατότητα να ενισχύσει τις γνωστικές ικανότητες και να αυξήσει την ανθρώπινη νοημοσύνη. Επιπλέον, οι εξελίξεις στη ρομποτική και τις προσθετικές τεχνολογίες έχουν επιτρέψει την ανάπτυξη βιονικών άκρων και εξωσκελετών, προσφέροντας βελτιωμένες σωματικές ικανότητες και κινητικότητα σε άτομα με αναπηρίες. Ο χειρισμός των υλικών στη νανοκλίμακα υπόσχεται ιατρικές εφαρμογές, επιτρέποντας τη στοχευμένη χορήγηση φαρμάκων, την ανίχνευση ασθενειών και τη δυνατότητα βελτιώσεων σε μοριακό επίπεδο (Zhavoronkov, et al., 2019).

Όσον αφορά την βιολογική βελτίωση το CRISPR-Cas9 και άλλες τεχνολογίες γενετικής επεξεργασίας προχωρούν στην ακριβή χειραγώγηση του ανθρώπινου γονιδιώματος, εγείροντας ηθικά ερωτήματα σχετικά με αυτή τη δυνατότητα δημιουργίας και την εξάλειψη γενετικών ασθενειών. Η πρόοδος στην αναγεννητική ιατρική διερευνά τη δυνατότητα ενίσχυσης της ανθρώπινης μακροζωίας και αντιστροφής των επιπτώσεων της γήρανσης μέσω της μηχανικής ιστών και των θεραπειών με βλαστοκύτταρα. Η ανάπτυξη φαρμάκων και νευροτεχνολογιών που ενισχύουν τη γνωστική λειτουργία εγείρει ηθικές ανησυχίες σχετικά με τη δικαιοσύνη, τη συναίνεση και το ενδεχόμενο δημιουργίας ανισοτήτων στις γνωστικές ικανότητες (Zhavoronkov, et al., 2019).

Η σύνδεση των τεχνολογικών εξελίξεων και της βιολογικής βελτίωσης παρουσιάζει στην κοινωνία πρωτοφανείς ευκαιρίες και προκλήσεις. Ο υπερανθρωπισμός, ως κατευθυντήρια φιλοσοφία, απαιτεί μια στοχαστική και ηθικά θεμελιωμένη προσέγγιση της ενσωμάτωσης της τεχνολογίας και της βιολογίας στην ανθρώπινη εμπειρία. Καθώς εισέρχεται αυτή η μετασχηματιστική εποχή, η προσεκτική εξέταση των ηθικών επιπτώσεων είναι απαραίτητη για να διασφαλιστεί ότι οι εξελίξεις συμβάλλουν στην ευημερία της ανθρωπότητας, ενώ παράλληλα σέβονται τις θεμελιώδεις αξίες και αρχές.

Κεφάλαιο 3: Τεχνολογία και Αθανασία, η Αλλοίωση της Ανθρώπινης Υπόστασης

3.1.Ο ρόλος της Τεχνολογίας στην Ανθρώπινη Αναβάθμιση

Καθώς εμβαθύνουμε στη σφαίρα της ανθρώπινης αναβάθμισης, ο ρόλος της τεχνολογίας γίνεται όλο και πιο καθοριστικός. Το παρόν κεφάλαιο έχει ως στόχο να διερευνήσει τους πολύπλευρους τρόπους με τους οποίους η τεχνολογία συμβάλλει στην ενίσχυση και την επαύξηση των ανθρώπινων ικανοτήτων, τόσο σε σωματικό όσο και σε γνωστικό επίπεδο. Η συνεργατική σχέση μεταξύ ανθρώπου και τεχνολογίας επαναπροσδιορίζει τα όρια της ύπαρξής μας, παρουσιάζοντας πρωτοφανείς ευκαιρίες και προκλήσεις.

3.1.1.Ενίσχυση των φυσικών ικανοτήτων

Βιοτεχνολογικές βελτιώσεις

Οι τεχνολογικές εξελίξεις στον τομέα της βιοτεχνολογίας έχουν ανοίξει το δρόμο για επαναστατικές βελτιώσεις των ανθρώπινων φυσικών ικανοτήτων. Από την επεξεργασία γονιδίων έως την ανάπτυξη προσθετικών υλικών και εξωσκελετών, η τεχνολογία επιτρέπει στους ανθρώπους να υπερβούν τους περιορισμούς της βιολογικής τους μορφής.(Baillie, et al., 2005).

Νευρολογικές διεπαφές

Η ενσωμάτωση της τεχνολογίας με το ανθρώπινο νευρικό σύστημα ανοίγει νέα σύνορα στην αναβάθμιση των γνωστικών και σωματικών λειτουργιών. Οι διεπαφές εγκεφάλου-μηχανής και η νευροπροσθετική επιτρέπουν την άμεση επικοινωνία μεταξύ του εγκεφάλου και των εξωτερικών συσκευών, προσφέροντας πρωτοφανή έλεγχο και επαύξηση των κινητικών δεξιοτήτων.(Wareham, 2016).

Γνωστικές βελτιώσεις - ενίσχυση της μνήμης

Η συμβιωτική σχέση μεταξύ ανθρώπων και τεχνητής νοημοσύνης αναδιαμορφώνει το τοπίο των γνωστικών ικανοτήτων. Τα εργαλεία που βασίζονται στην τεχνητή νοημοσύνη και η γνωστική υπολογιστική ενισχύουν τις ικανότητες επίλυσης προβλημάτων, τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και τις συνολικές

γνωστικές λειτουργίες μας. Οι τεχνολογικές παρεμβάσεις ακόμη που εφαρμόζονται για την επαύξηση της μνήμης, όπως τα φάρμακα που ενισχύουν τη μνήμη και η νευροδιέγερση, διαφοροποιούν τις παραδοσιακές αντιλήψεις για την ανθρώπινη νόηση. (Batin, et al.,2017).

3.2. Σύγχρονες Τεχνολογίες για την Ανθρώπινη Αναβάθμιση

Στην επιδίωξη της βελτίωσης της ανθρώπινης ευημερίας και της αντιμετώπισης των προκλήσεων που θέτει η γήρανση του πληθυσμού, οι σύγχρονες επιστημονικές προσπάθειες έχουν επικεντρωθεί στην παράταση της ανθρώπινης ζωής. Η ενότητα αυτή εξετάζει τρεις καίριους τομείς των τεχνολογιών βελτίωσης του ανθρώπου: τη γενετική τροποποίηση, την τεχνητή νοημοσύνη (TN), τις θεραπείες μακροζωίας και τις πολύπλευρες στρατηγικές και καινοτομίες που χαρακτηρίζουν τις σύγχρονες προσπάθειες για την προώθηση της μακροζωίας. (Forde, 2022).

Η σύγκλιση της γενετικής τροποποίησης, της τεχνητής νοημοσύνης και των θεραπειών μακροζωίας δημιουργεί ένα τοπίο όπου οι τεχνολογίες αυτές δεν είναι απομονωμένες αλλά διασυνδεδεμένες. Η συνδυασμένη χρήση αυτών των βελτιώσεων θα μπορούσε να οδηγήσει σε συνεργατικά αποτελέσματα, ξεκλειδώνοντας νέες δυνατότητες και προκλήσεις. Η κατανόηση του ολιστικού αντίκτυπου αυτών των τεχνολογιών απαιτεί μια διεπιστημονική προσέγγιση που εξετάζει τη συλλογική τους επίδραση στα άτομα, τις κοινωνίες και την ευρύτερη ανθρώπινη εμπειρία. Ενώ οι τεχνολογίες αυτές υπόσχονται τεράστια πρόοδο των ανθρώπινων ικανοτήτων, οι ηθικές τους επιπτώσεις απαιτούν προσεκτική εξέταση. (Batin, et al.,2017).

3.2.1. Γενετική τροποποίηση

Η γενετική τροποποίηση σηματοδοτεί την έναρξη της ικανότητας του ανθρώπου να χειραγωγεί τα ίδια τα δομικά στοιχεία της ζωής. Από τα εργαλεία γονιδιακής επεξεργασίας έως τις εξελίξεις στη συνθετική βιολογία, οι ερευνητές διερευνούν τρόπους βελτίωσης των ανθρώπινων χαρακτηριστικών, άμβλυνσης των γενετικών διαταραχών, ακόμη και εισαγωγής νέων ικανοτήτων. Η επεξεργασία του γονιδιώματος αποτελεί μια διαδικασία που επιτρέπει την εκτέλεση συγκεκριμένων αλλαγών στο DNA ενός κυττάρου ή οργανισμού. Οι δυνατότητες επεξεργασίας του ανθρώπινου γονιδιώματος επεκτείνονται σε σωματικά κύτταρα (μη κληρονομικά),

κύτταρα γεννητικής γραμμής (για μη αναπαραγωγή) και κύτταρα γεννητικής γραμμής (για αναπαραγωγή).

Η ανθρώπινη γενετική βελτίωση, ή αλλιώς ανθρώπινη γενετική μηχανική, αναφέρεται στην ενίσχυση του ανθρώπου μέσω γενετικών τροποποιήσεων. Αυτό μπορεί να γίνει με σκοπό τη θεραπεία ασθενειών (γονιδιακή θεραπεία), την πρόληψη της εμφάνισης μιας συγκεκριμένης ασθένειας (παρόμοια με τα εμβόλια), τη βελτίωση των επιδόσεων των αθλητών σε αθλητικούς αγώνες (γονιδιακό ντόπινγκ), ή ακόμη την αλλαγή της σωματικής εμφάνισης, του μεταβολισμού, καθώς και τη βελτίωση των σωματικών και νοητικών ικανοτήτων, όπως η μνήμη και η νοημοσύνη. Αυτές οι γενετικές βελτιώσεις μπορεί να είναι είτε μη κληρονομικές, είτε κληρονομικές, προκαλώντας ανησυχίες στην επιστημονική κοινότητα (Powell & Buchanan, 2011).

Οι εξελίξεις στη γενετική μηχανική, ιδίως με την επαναστατική τεχνολογία CRISPR-Cas9, προσφέρουν πρωτοφανείς δυνατότητες τροποποίησης του ανθρώπινου γονιδιώματος. Οι επιστήμονες διερευνούν τη σκοπιμότητα της στοχευμένης γονιδιακής επεξεργασίας για την εξάλειψη ή την τροποποίηση γονιδίων που σχετίζονται με τη γήρανση και τις ασθένειες που σχετίζονται με την ηλικία..

3.2.2.Τεχνητή νοημοσύνη

Οι τεχνολογίες τεχνητής νοημοσύνης, που κυμαίνονται από αλγορίθμους μηχανικής μάθησης έως διεπαφές εγκεφάλου-υπολογιστή, μπορούν να ενισχύσουν τις γνωστικές λειτουργίες, να αυτοματοποιήσουν εργασίες και να διευκολύνουν την επικοινωνία. Η τεχνητή νοημοσύνη (TN) αναφέρεται στη δημιουργία υπολογιστικών συστημάτων που έχουν τη δυνατότητα να εκτελούν εργασίες που απαιτούν ανθρώπινη νοημοσύνη. Η σχέση μεταξύ της τεχνητής νοημοσύνης και του ανθρώπου είναι ευρεία και ποικίλη, και προσφέρει τόσο ευκαιρίες όσο και προκλήσεις.

Ορισμένοι τομείς όπου η τεχνητή νοημοσύνη έχει ήδη επιδείξει σημαντική επίδραση περιλαμβάνουν την υγεία, καθώς οι αλγόριθμοι τεχνητής νοημοσύνης μπορούν να αναλύουν ιατρικά δεδομένα, να παρέχουν διαγνώσεις και να συνιστούν θεραπείες. Επίσης, οι ρομποτικά χειρουργικά συστήματα μπορούν να εκτελούν χειρουργικές επεμβάσεις με μεγάλη ακρίβεια. Στην εκπαίδευση μπορεί να παρέχει προσαρμοστικά μαθησιακά περιβάλλοντα, εξατομικευμένη εκπαίδευση και

αξιολόγηση απόδοσης. Έχει επίδραση σε πολλούς τομείς της οικονομίας, όπως οι χρηματοπιστωτικές αγορές, η αλυσίδα εφοδίου, και η αυτοματοποίηση εργασιών.

Ωστόσο, υπάρχουν και προκλήσεις και ανησυχίες που σχετίζονται με την εξέλιξη της τεχνητής νοημοσύνης. Αυτές περιλαμβάνουν την ανεργία λόγω αυτοματισμού, την ηθική χρήση της τεχνητής νοημοσύνης, και τους περιορισμούς στην ιδιωτικότητα. Επιπλέον, η σχέση μεταξύ ανθρώπου και τεχνητής νοημοσύνης είναι επίσης πολιτισμικά και κοινωνικά πολύπλοκη. Η ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης πρέπει να λαμβάνει υπόψη την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, τη δικαιοσύνη και την ισότητα. Συνολικά, η σχέση ανθρώπου και τεχνητής νοημοσύνης απαιτεί προσεκτική διαχείριση για να επιτευχθεί μια ισορροπία μεταξύ των οφελών και των προκλήσεων που φέρνει η εξέλιξη αυτής της τεχνολογίας. (Batin, et al.,2017).

3.2.3. Θεραπείες μακροζωίας

Οι εξελίξεις στην ιατρική επιστήμη και τη βιοτεχνολογία έχουν οδηγήσει σε θεραπείες μακροζωίας, με στόχο την παράταση της ανθρώπινης ζωής και την βελτίωση της διάρκειας ζωής. Από την αναγεννητική ιατρική έως τις παρεμβάσεις κατά της γήρανσης, οι ερευνητές διερευνούν τρόπους επιβράδυνσης της διαδικασίας γήρανσης και βελτίωσης της συνολικής ευημερίας των ατόμων. Οι ηθικές ανησυχίες σε αυτό το πεδίο επικεντρώνονται σε θέματα κατανομής πόρων, στις κοινωνικές επιπτώσεις της αύξησης της διάρκειας ζωής και στο ενδεχόμενο επιδείνωσης των υφιστάμενων ανισοτήτων (Sandu, 2015).

Η ιατρική της μακροζωίας περιλαμβάνει μια σειρά προληπτικών πρακτικών υγειονομικής φροντίδας που βασίζονται σε δείκτες γήρανσης, όπως τα ρολόγια γήρανσης. Σκοπός της είναι να διατηρήσει το βιολογικό και ψυχολογικό επίπεδο γήρανσης του ασθενούς όσο το δυνατόν πιο κοντά στη μέγιστη δυνατή απόδοση κατά τη διάρκεια της ζωής του. Η βιογεροντολογία και η ιατρική ακριβείας αποτελούν συναφείς τομείς σε αυτό το πλαίσιο. Από τις αρχές της δεκαετίας του 2020, αυτός ο τομέας αναπτύσσεται γρήγορα (Batin, et al.,2017)

Για την αποτελεσματική παράταση της ανθρώπινης ζωής, είναι απαραίτητο να κατανοήσουμε τις βιολογικές διαδικασίες που συμβάλλουν στη γήρανση. Οι ερευνητές εμβαθύνουν στις περιπλοκές της κυτταρικής γήρανσης, των γενετικών παραγόντων και του ρόλου των μιτοχονδρίων στη διαδικασία γήρανσης. Οι εξελίξεις

στους τομείς της γονιδιωματικής, της πρωτεωμικής και της επιγενετικής έχουν παράσχει πολύτιμες πληροφορίες για τους μοριακούς μηχανισμούς που διέπουν τη γήρανση, ανοίγοντας το δρόμο για στοχευμένες παρεμβάσεις (Sandu, 2015).

Η αναγεννητική ιατρική υπόσχεται την αναζωογόνηση των γερασμένων ιστών και οργάνων. Ειδικότερα, η θεραπεία με βλαστοκύτταρα αποτελεί επίκεντρο της έρευνας με στόχο την αντικατάσταση κατεστραμμένων ή εκφυλισμένων κυττάρων με υγιή, λειτουργικά κύτταρα. Η αναγέννηση των ιστών, συμπεριλαμβανομένων των νευρικών και καρδιακών ιστών, αποτελεί μια πιθανή οδό για την παράταση τόσο του εύρους της υγείας όσο και της διάρκειας ζωής. (Savin-Baden, et al.,2017).

Η φαρμακευτική έρευνα διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην αναζήτηση της παράτασης της ζωής. Οι επιστήμονες μελετούν ενώσεις όπως η ραπαμυκίνη, η μετορμίνη και τα γεροντολυτικά, οι οποίες έχουν δείξει ότι υπόσχονται την παράταση της διάρκειας ζωής και την προαγωγή της υγείας. Βρίσκονται σε εξέλιξη κλινικές δοκιμές για την αξιολόγηση της ασφάλειας και της αποτελεσματικότητας αυτών των ενώσεων στον άνθρωπο, με τη δυνατότητα να φέρουν επανάσταση στην υγειονομική περίθαλψη και να αυξήσουν τον αριθμό των υγιών, παραγωγικών ετών της ανθρώπινης ζωής (Wareham, 2016).

Στον υπερανθρωπισμό ο θάνατος δεν έχει την έννοια του αναπότρεπτου γεγονότος, αλλά ενός ενδεχομένου για το οποίο αν συμβεί ο άνθρωπος θα φέρει ευθύνη, άρα πρέπει να φροντίζει για την πρόληψή του. Για αυτόν τον λόγο ο άνθρωπος θα πρέπει να ακολουθεί πιστά τον υγιεινό τρόπο ζωής, την υγιεινή διατροφή, την φυσική άσκηση, να κάνει χρήση των εφαρμογών υγείας και τακτικό ιατρικό έλεγχο. Αυτά τα μέσα για τους υπερανθρωπιστές δεν νοούνται σαν μέσα επιμήκυνσης της ζωής, αλλά σαν μέτρα πρόληψης του θανάτου (Τάσης, 2021).

3.3. Κρυονική

Η κρυονική (η οποία πρέπει να αναφερθεί ότι από τους περισσότερους επιστήμονες αντιμετωπίζεται ως ψευδοεπιστήμη), αποτελεί ένα εφεδρικό μέτρο των υπερανθρωπιστών στα πλαίσια της μετάβασης στην αθανασία, για να εξασφαλίσουν την αφύπνιση των *κοιμώμενων* στην ορολογία τους, των ανθρώπων που έχουν

πεθάνει δηλαδή, όταν η ριζική επιμήκυνση της ζωής θα έχει γίνει μια πραγματικότητα.

Η κρυονική βασίζεται σε κλάδο της φυσικής, την κρυογονική και σε κλάδο της βιολογίας, την κρυοβιολογία. Αυτές οι επιστήμες μελετάνε τις ιδιότητες της ύλης σε χαμηλές θερμοκρασίες η πρώτη και τις συνέπειες των χαμηλών θερμοκρασιών στους οργανισμούς, η δεύτερη. Η κρυονική αποβλέπει στην αποτροπή αποσύνθεσης του σώματος του ανθρώπου που έχει πεθάνει, έως ότου η ιατρική στο μέλλον θα είναι δυνατόν να το επαναφέρει στη ζωή και να το θεραπεύσει σε περίπτωση νόσου, να το καταστήσει υγιές, αλλά επίσης και να το ανανεώσει, ώστε να ζήσει μια μεγαλύτερης διάρκειας ζωή.

Οι κρυονιστές εικάζουν ότι η βιοχημική αποσύνθεση τόσο του εγκεφάλου, όσο και του σώματος του τεθνεώτος, με την άμεση ψύξη μπορούν να αποτραπούν και οι ενδεχόμενες βλάβες που ίσως προκύψουν κατά την διαδικασία ψύξης, θα είναι εφικτό να αποκατασταθούν από τη μελλοντική ιατρική (Τάσης,2021).

3.4. Η έννοια της Ψηφιακής Αθανασίας

Η έννοια της ψηφιακής αθανασίας, ή επίσης γνωστή ως "εικονική αθανασία", περιγράφει τη θεωρητική ιδέα της αποθήκευσης ή μεταφοράς της προσωπικότητας ενός ατόμου σε ένα ψηφιακό υπόστρωμα, όπως υπολογιστής, ρομπότ ή κυβερνοχώρος (γνωστός ως μεταφόρτωση του μυαλού). Το αποτέλεσμα θα ήταν ένα άβαταρ που ενεργεί, αντιδρά και σκέφτεται όπως το αρχικό άτομο, βασιζόμενο στο ψηφιακό αρχείο αυτού του ατόμου. Μετά το θάνατο του ατόμου, το άβαταρ αυτό θα μπορούσε να παραμείνει ακίνητο ή να συνεχίσει την αυτοματοποιημένη μάθηση και βελτίωση (ίσως να εξελιχθεί σε seed AI).

Ορισμένοι οπαδοί του μετανθρωπισμού και οι υποστηρικτές της θεωρίας της «Singularity»: είναι ο αγγλικός όρος και αντιστοιχεί στο χρονικό σημείο κατά το οποίο ο άνθρωπος θα καταφέρει να δημιουργήσει τεχνητή νοημοσύνη με συνείδηση, τοποθετούν μεγάλες προσδοκίες στην ιδέα ότι μπορεί εν τέλει να επιτευχθεί η αθανασία, δημιουργώντας ένα ή περισσότερα μη βιολογικά αντίγραφα του εγκεφάλου του ατόμου και αφήνοντας πίσω το "βιολογικό κέλυφος". Αυτά τα αντίγραφα θα μπορούσαν στη συνέχεια να "ζήσουν αιώνια" σε μια ψηφιακή "παραλλαγή" ή παράδεισο. Καθώς η τεχνολογία συνεχίζει να εξελίσσεται με πρωτοφανή ρυθμό, η

δυνατότητα υπέρβασης των φυσικών περιορισμών και επίτευξης μιας μορφής αθανασίας μέσω ψηφιακών μέσων γίνεται όλο και πιο απτή. (Miller, 2002).

Η ψηφιακή αθανασία εγείρει βαθιά ερωτήματα σχετικά με τη φύση της συνείδησης, της ταυτότητας και της ανθρώπινης εμπειρίας. Οι φιλοσοφικές έρευνες εμβαθύνουν στην ουσία της προσωπικότητας και στη συνέχεια της συνείδησης σε ένα ψηφιακό πλαίσιο. Οι μελετητές καταπιάνονται με έννοιες όπως η μεταφόρτωση του νου, όπου η συνείδηση ενός ατόμου μεταφέρεται σε ένα ψηφιακό υπόστρωμα, και οι επιπτώσεις της αιώνιας ύπαρξης σε μια προσομοιωμένη πραγματικότητα. Η διερεύνηση αυτών των ιδεών καθιστά αναγκαία την κριτική εξέταση των παραδοσιακών εννοιών της θνητότητας και τον πιθανό επαναπροσδιορισμό του τι σημαίνει να είσαι άνθρωπος (Popescu&Scarlat, 2019).

Οι εξελίξεις στην τεχνητή νοημοσύνη, στις νευροεπιστήμες και στην υπολογιστική ισχύ παίζουν καθοριστικό ρόλο στη δυνατότητα υλοποίησης της ψηφιακής αθανασίας. Οι συζητήσεις σχετικά με την ανάπτυξη εξελιγμένων νευρωνικών διεπαφών, εγκεφάλου-υπολογιστή και την ενσωμάτωση αλγορίθμων τεχνητής νοημοσύνης για την αναπαραγωγή των ανθρώπινων διαδικασιών σκέψης παρέχουν εικόνα για το τεχνολογικό υπόβαθρο αυτής της μετασχηματιστικής έννοιας (Forde, 2022).

3.5. Αλλοίωση Ανθρώπινης Υπόστασης

Η τεχνολογία αποτελεί μια τρομερή δύναμη που διαμορφώνει το παρόν μας και καθορίζει το μέλλον μας. Ο ταχύς ρυθμός των τεχνολογικών εξελίξεων έχει μεταβάλει σημαντικά τον ιστό της ανθρώπινης κοινωνίας. Από τη βιομηχανική επανάσταση έως την εποχή της πληροφορίας, κάθε εποχή έφερε μετασχηματιστικές αλλαγές. (Baillie, et al., 2005).

Η πρόοδος της τεχνολογίας έχει χορηγήσει στους ανθρώπους πρωτοφανείς δυνατότητες. Από τις ιατρικές ανακαλύψεις που ενισχύουν τη σωματική μας ευεξία έως τις γνωστικές βελτιώσεις που αυξάνουν τις διανοητικές μας ικανότητες, η τεχνολογία έχει γίνει προέκταση της ανθρώπινης εμπειρίας. (Batin, et al.,2017).

Μέσω του υπερανθρωπισμού και του μετανθρωπισμού, στην προσπάθειά του να εξελιχθεί, ο άνθρωπος αντικαθιστά τον άνθρωπο με την τεχνική. Έτσι όμως

χάνεται η έννοια της ανθρωπινότητας, υποτιμώνται οι ανθρώπινες ικανότητες, εξαλείφονται τα συναισθήματα. Κυριαρχεί ο ατομικισμός, η ιδιοτέλεια και ο ωφελιμισμός.

Ως ανθρωπινότητα νοούνται τα χαρακτηριστικά της ανθρώπινης υπόστασης. Μέσω της προσπάθειας του ανθρώπου να υπερβεί την ανθρώπινη φύση του, κάποια από αυτά τα χαρακτηριστικά αλλοιώνονται. Αυτά τα χαρακτηριστικά είναι ο ορθός λόγος, η φαντασία, το συναίσθημα, η αλληλεγγύη, η βοήθεια προς τον συνάνθρωπο, η ευγένεια, η καλή πρόθεση και η καλοσύνη. (Τάσης, 2021).

Ο άνθρωπος υποβαθμίζεται από προσωπικότητα σε ατομικότητα και χάνονται οι αξίες του ανθρωπισμού που πρεσβεύουν την καλλιέργεια εκείνου του τρόπου συμπεριφοράς που πρέπει να επιδεικνύει ο άνθρωπος ώστε:

- Να διαμορφώνει έναν υψηλού επιπέδου χαρακτήρα και μια ολοκληρωμένη προσωπικότητα.
- Να έχει μια πνευματική καλλιέργεια ανθρωπιστικών αξιών (ελευθερία αγάπη, δικαιοσύνη, αλήθεια, ειρήνη, μόρφωση, δημοκρατία, αξιοπρέπεια, αξιοκρατία, ακεραιότητα, υπευθυνότητα, ευσυνειδησία, σεβασμός).
- Να αποκτήσει ιδανικά όπως και ατομικές/κοινωνικές αρετές.
- Να καταπολεμήσει τον ατομικισμό, την ιδιοτέλεια, τον ωφελιμισμό.
- Να καλλιεργήσει πνεύμα συνεργασίας και αρμονικής συνύπαρξης.
- Να στηρίζει την φιλανθρωπία και τον αλtruισμό.
- Να στηρίζει τους μειονεκτούντες /δοκιμαζόμενους συνανθρώπους μας τόσο σε εθνικό όσο και διεθνές επίπεδο.
- Να μειώσει /εξαλείψει τη βία, τους πολέμους, τον ρατσισμό, τον εθνικισμό.
- Να αποδοκιμάσει την απάνθρωπη συμπεριφορά και την παραβίαση των ανθρώπινων δικαιωμάτων.
- Να αποκτήσει μια εσωτερική και εξωτερική ελευθερία.
- Να αποκτήσει μια ηθική τελείωση – ολοκλήρωση.

Κεφάλαιο 4 : Ηθική και Ανθρώπινη Αναβάθμιση – Αθανασία

4.1 Ηθικοί προβληματισμοί της επιδίωξης της Αθανασίας

Το κεφάλαιο αυτό εξετάζει τις ηθικές διαστάσεις που περιβάλλουν την επιδίωξη της αθανασίας, απαντάται το αν είναι θεμιτή η επιδίωξη της ανθρώπινης ευδαιμονίας και αθανασίας και εξετάζονται οι επιπτώσεις και οι πιθανές συνέπειες που προκύπτουν από την επιθυμία να παραταθεί η ανθρώπινη ζωή επ' αόριστον. Η συζήτηση περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα ηθικών προβληματισμών, συμπεριλαμβανομένων κοινωνικών, πολιτιστικών, φιλοσοφικών και βιοϊατρικών προοπτικών, προκειμένου να υπάρξει μια ολοκληρωμένη κατανόηση του ηθικού τοπίου που περιβάλλει την αθανασία.

Η επιδίωξη της αθανασίας αιχμαλωτίζει την ανθρώπινη φαντασία, τροφοδοτώντας επιστημονικές και φιλοσοφικές έρευνες για τα όρια της ζωής και του θανάτου. Ωστόσο, οι ηθικές επιπτώσεις αυτών των επιδιώξεων παραμένουν αντικείμενο έντονης συζήτησης. Αυτή η ενότητα επιδιώκει να διερευνήσει τις ηθικές ανησυχίες που συνδέονται με την αναζήτηση της αθανασίας, ρίχνοντας φως στις πιθανές επιπτώσεις στα άτομα, τις κοινωνίες και τον ίδιο τον ιστό της ανθρώπινης ύπαρξης (Forde, 2022).

Μια πρωταρχική ηθική ανησυχία περιστρέφεται γύρω από το δικαίωμα του ατόμου στην αυτονομία και στην ελευθερία να κάνει επιλογές σχετικά με τη ζωή και τον θάνατό του. Η επιδίωξη της αθανασίας μπορεί να παραβιάζει αυτό το θεμελιώδες δικαίωμα, καθώς τα άτομα θα μπορούσαν να υποστούν κοινωνικές πιέσεις ή προσδοκίες να υιοθετήσουν τεχνολογίες που παρατείνουν τη ζωή τους. Όπως συμβαίνει με πολλές πρωτοποριακές τεχνολογίες, τα οφέλη από τις εξελίξεις που σχετίζονται με την αθανασία ενδέχεται να μην κατανέμονται ισότιμα σε όλη την κοινωνία. (Forde, 2022).

Ενώ η τεχνολογία της ανθρώπινης αναβάθμισης υπόσχεται πρόοδο, εισάγει επίσης τον κίνδυνο επιδείνωσης των κοινωνικών ανισοτήτων. Το ψηφιακό χάσμα, οι ανισότητες στην πρόσβαση στην εκπαίδευση και η άνιση κατανομή των τεχνολογικών πλεονεκτημάτων μπορεί να οδηγήσουν σε μια κατακερματισμένη κοινωνία. Οι συνέπειες αυτών των ανισοτήτων μπορεί να εκδηλωθούν στον

οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό τομέα, αμφισβητώντας τις ίδιες τις αρχές της ισότητας και της δικαιοσύνης (Iuga, 2016).

Η άνοδος της τεχνητής νοημοσύνης θέτει ηθικές προκλήσεις που αντηχούν στον πυρήνα της ανθρώπινης ύπαρξης. Ζητήματα όπως η παραβίαση της ιδιωτικής ζωής, η αλγοριθμική μεροληψία και η δυνατότητα αυτόνομης λήψης αποφάσεων προτρέπουν σε επαναξιολόγηση των ηθικών μας πλαισίων. Καθώς η τεχνολογία επηρεάζει ολοένα και περισσότερο τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, καθίσταται επιτακτική η ανάγκη να προστατεύσουμε τη λεπτή ισορροπία μεταξύ της προόδου και των ηθικών αποτιμήσεων (Sandu, 2015).

Καθώς η τεχνολογία ενσωματώνεται στον ιστό της καθημερινής ζωής, προκύπτει ο κίνδυνος της υπερβολικής εξάρτησης από αυτή. Οι συνέπειες των τεχνολογικών βλαβών ή των συστημικών αποτυχιών μπορεί να έχουν εκτεταμένες επιπτώσεις στην ανθρώπινη ύπαρξη, θέτοντας υπό αμφισβήτηση την ανθεκτικότητα και την προσαρμοστικότητά μας. Η διερεύνηση στρατηγικών για τον μετριασμό αυτών των κινδύνων καθίσταται ανάγκη ώστε να διασφαλίσουμε την σταθερότητα και την συνέχεια του ανθρώπινου πολιτισμού (Wareham, 2016).

Η συμβιωτική σχέση μεταξύ της τεχνολογίας και της ανθρώπινης ύπαρξης έχει επιβαρύνει το περιβάλλον. Η ταχεία εκβιομηχάνιση και η ανεξέλεγκτη τεχνολογική επέκταση συμβάλλουν στην κλιματική αλλαγή, στην εξάντληση των πόρων και στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Οι συνέπειες αυτών των ενεργειών απειλούν τα ίδια τα οικοσυστήματα που συντηρούν την ανθρώπινη ζωή, προτρέποντας σε μια επανεκτίμηση των τεχνολογικών μας επιδιώξεων στο πλαίσιο της οικολογικής βιωσιμότητας (Wareham, 2016).

Η σχέση μεταξύ τεχνολογίας και ανθρώπινης ανάπτυξης έχει μια δυναμική αλληλεπίδραση. Οι συνέπειες για την ανθρώπινη ύπαρξη είναι διαφοροποιημένες, περιλαμβάνοντας τόσο την υπόσχεση της προόδου όσο και τον κίνδυνο απρόβλεπτων συνεπειών. Είναι ζωτικής σημασίας να προσεγγίσουμε τις τεχνολογικές εξελίξεις με προσεκτική εξέταση των πιθανών συνεπειών, κατευθύνοντας την πορεία της ανθρώπινης ανάπτυξης προς ένα μέλλον που ευθυγραμμίζεται με τις συλλογικές μας αξίες και προσδοκίες (Miller, 2002).

4.2 Επιπτώσεις της Αθανασίας

Οι επιπτώσεις της αθανασίας επεκτείνονται πέρα από το ατομικό σε κοινωνικό και παγκόσμιο επίπεδο. Ένας κόσμος με αθάνατα όντα θα μπορούσε να αντιμετωπίσει σοβαρές προκλήσεις όσον αφορά τον πληθυσμό και τους πόρους. Αν και η αθανασία είναι επί του παρόντος εικασία και δεν είναι εφικτή με την τρέχουσα κατανόηση της επιστήμης και της ιατρικής, η εξέταση των υποθετικών ηθικών συνεπειών της μπορεί να προβληματίσει. Ακολουθούν ορισμένες ηθικές σκέψεις που σχετίζονται με την ιδέα της αθανασίας:

- **Υπερπληθυσμός:** Εάν τα άτομα ζούσαν επ' αόριστον, ο παγκόσμιος πληθυσμός θα μπορούσε να εκτοξευθεί στα ύψη. Αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε υπερπληθυσμό, ίσως σε απαγόρευση ή έλεγχο των γεννήσεων, σε εξάντληση των πόρων και αυξημένο ανταγωνισμό για τους περιορισμένους πόρους. Η διαχείριση της αύξησης του πληθυσμού θα αποτελούσε σημαντική ηθική πρόκληση.
- **Ανισότητα:** Εάν η αθανασία ήταν προσβάσιμη μόνο σε λίγους προνομιούχους για οικονομικούς ή κοινωνικούς λόγους, θα μπορούσε να επιδεινώσει τις υπάρχουσες ανισότητες. Η πρόσβαση στην αθανασία θα μπορούσε να κατανεμηθεί άνισα, οδηγώντας σε μια διαστρωματωμένη κοινωνία με μια αθάνατη ελίτ και μια θνητή κατώτερη τάξη.
- **Στασιμότητα και έλλειψη καινοτομίας:** Η αθανασία θα μπορούσε ενδεχομένως να οδηγήσει σε εφησυχασμό και έλλειψη κινήτρων για προσωπική ανάπτυξη ή συνεισφορά στην κοινωνία. Ο φόβος του θανάτου έχει ιστορικά οδηγήσει τα άτομα να προσπαθούν για επιτεύγματα και βελτιώσεις. Χωρίς τον επείγοντα χαρακτήρα μιας πεπερασμένης διάρκειας ζωής, μπορεί να υπάρξει μικρότερο κίνητρο για καινοτομία και πρόοδο.
- **Περιβαλλοντικές επιπτώσεις:** Η μακροζωία θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα τα άτομα να ενδιαφέρονται λιγότερο για τις μακροπρόθεσμες συνέπειες των πράξεών τους στο περιβάλλον. Εάν οι άνθρωποι δεν δεσμεύονται από τις συνέπειες των πράξεών τους σε μια πεπερασμένη διάρκεια ζωής, μπορεί να έχουν λιγότερα κίνητρα για

την αντιμετώπιση ζητημάτων όπως η κλιματική αλλαγή ή η διατήρηση των πόρων.

- **Ψυχολογικές επιπτώσεις:** Οι ψυχολογικές επιπτώσεις της επ' αόριστον ζωής μπορεί να περιλαμβάνουν πλήξη, αίσθηση έλλειψης σκοπού και ενδεχομένως ακόμη και προβλήματα ψυχικής υγείας. Η αντιμετώπιση της μονοτονίας μιας αιώνιας ύπαρξης θα μπορούσε να θέσει σημαντικές προκλήσεις για την ευημερία του ατόμου.
- **Ηθικές εκτιμήσεις για τον τερματισμό της αθανασίας:** Εάν η αθανασία γινόταν πραγματικότητα, θα προέκυπταν ηθικά ζητήματα σχετικά με το δικαίωμα να τερματίσει κανείς τη ζωή του. Η έννοια του "εκούσιου θανάτου" ή η δυνατότητα να επιλέγει κανείς πότε και πώς θα τερματίσει την ύπαρξή του θα μπορούσε να θέσει πολύπλοκα ηθικά διλήμματα.
- **Κοινωνικές σχέσεις:** Η δυναμική των προσωπικών σχέσεων θα μπορούσε να μεταβληθεί σημαντικά. Η δυνατότητα μακροχρόνιων σχέσεων θα μπορούσε να οδηγήσει σε ισχυρότερους δεσμούς, αλλά θα μπορούσε επίσης να οδηγήσει σε στασιμότητα ή ακόμη και στη διάλυση των σχέσεων, καθώς τα άτομα αλλάζουν και αναπτύσσονται με διαφορετικούς ρυθμούς.
- **Υπαρξιακά ερωτήματα:** Η αθανασία μπορεί να αναγκάσει τα άτομα να αντιμετωπίσουν βαθιά υπαρξιακά ερωτήματα σχετικά με το νόημα και τον σκοπό της ζωής. Η επιδίωξη της προσωπικής ανάπτυξης και της αυτογνωσίας θα μπορούσε να λάβει νέες διαστάσεις σε μια αιώνια ύπαρξη. (Sandu, 2015).

Η επιδίωξη της αθανασίας μπορεί να έχει περιβαλλοντικές συνέπειες, όπως η αυξημένη κατανάλωση ενέργειας, η παραγωγή αποβλήτων και η οικολογική αλλαγή. Από την ατομική αυτονομία έως τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις, η αναζήτηση της αιώνιας ζωής θέτει πολύπλοκες προκλήσεις που απαιτούν προσεκτική εξέταση και ηθικό προβληματισμό. Καθώς η επιστήμη και η τεχνολογία συνεχίζουν να εξελίσσονται σε αυτόν τον τομέα, είναι ζωτικής σημασίας να διεξαχθεί ένας προσεκτικός διάλογος σχετικά με τις ηθικές διαστάσεις της αθανασίας, διασφαλίζοντας ότι η επιδίωξη της μακροζωίας καθοδηγείται από αρχές που θέτουν

ως προτεραιότητα την ευημερία των ατόμων, των κοινωνιών και του πλανήτη (Παρασκευάς, 2021).

4.3 Το Ηθικό Πλαίσιο για την Αξιολόγηση της Ανθρώπινης Αναβάθμισης

Ενώ οι τεχνολογίες βελτίωσης του ανθρώπου έχουν τη δυνατότητα να συμβάλουν στην ευδαιμονία, υπάρχει ένα παράδοξο στην αδυσώπητη επιδίωξη της. Η συνεχής προσπάθεια για μεγαλύτερη ευημερία μπορεί να οδηγήσει σε αίσθημα ανεπάρκειας, καθώς τα άτομα θέτουν υψηλότερες προσδοκίες για τον εαυτό τους. Αυτό το παράδοξο αναδεικνύει τη σημασία της ισορροπίας στην αναζήτηση της ευδαιμονίας. (Τίφας, 2020).

Καθώς η βελτίωση των ανθρώπινων ικανοτήτων συνεχίζει να προχωρά, η κοινωνία πρέπει να θέσει σαφή ηθικά όρια για να διασφαλίσει ότι η επιδίωξη της ευδαιμονίας δεν θέτει σε κίνδυνο την ατομική αυτονομία, την ευημερία και την κοινωνική δικαιοσύνη. Η εξισορρόπηση των δυνατοτήτων βελτίωσης με τις ανησυχίες που σχετίζονται με τον εξαναγκασμό, την ανισότητα και τις ακούσιες συνέπειες αποτελεί συνεχή πρόκληση (Breczko, 2021).

Οι ηθικές θεωρίες ποικίλλουν ως προς τις προοπτικές τους σχετικά με το τι συνιστά το "καλό" ή τι πρέπει να επιδιώκεται, και η ανθρώπινη ευτυχία αποτελεί εξέχοντα διεκδικητή σε πολλές ηθικές συζητήσεις. Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι η ευτυχία είναι μια υποκειμενική και ασύλληπτη έννοια, γεγονός που καθιστά δύσκολη τη χρήση της ως καθολικού μέτρου ηθικής αξίας. Αυτό που φέρνει ευτυχία σε ένα άτομο μπορεί να μην φέρνει ευτυχία σε ένα άλλο (Schelling, 2006).

Το ηθικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται ο υπερανθρωπισμός είναι ο ωφελιμισμός. Ο υπερανθρωπισμός είναι βαθιά επηρεασμένος από τον ωφελιμισμό. Είναι ατομοκεντρικός σαφώς πιο έντονα από τον ανθρωπισμό και επιπλέον πρόκειται για εγωιστικό ωφελισμό. Το ζητούμενο του υπερανθρωπισμού δεν είναι η επίτευξη της μέγιστης δυνατής ευδαιμονίας ή ευτυχίας και της ελάχιστης δυνατής οδύνης για το σύνολο των ανθρώπων, αλλά η μεγαλύτερη δυνατή ατομική ωφέλεια. Ο υπερανθρωπισμός χαρακτηρίζεται από αδιαφορία προς τις κοινωνικές και πολιτικές συνέπειες της ανθρώπινης αναβάθμισης. Ενώ στον ανθρωπισμό η αυτονομία συνιστά

αξία, στον υπερανθρωπισμό παρόλο που για τους υπερανθρωπιστές η αυτονομία συνιστά μια σημαντική αξία, αυτή συγχέεται και διαστρεβλώνεται γιατί μέσω της αναβάθμισής η επιθυμία τους είναι να καταστούν αυτάρκειες. Αυτό όμως είναι αντιανθρωπιστικό. Προκειμένου να επιτευχθεί η αναβάθμιση τους και να απελευθερωθούν από την ανθρώπινη φύση, το τίμημα είναι ο εαυτός τους και η ανθρωπινότητα. (Τάσης, 2021).

Παρακάτω θα αναλυθεί πιο ειδικά η θεωρία του ωφελιμισμού.

4.3.1 Ο ωφελιμισμός

Ο ωφελιμισμός, είναι μια ηθική θεωρία που υποστηρίζει ότι η καλύτερη πράξη είναι αυτή που μεγιστοποιεί τη συνολική ευτυχία ή ευημερία. Σύμφωνα με τους Τζέρεμι Μπένθαμ και Τζον Στιούαρτ Μιλλ, πρόκειται για μια επαγωγική προσέγγιση, που σημαίνει ότι η ηθική μιας δράσης καθορίζεται από τα αποτελέσματα ή τις συνέπειές της. Η θεμελιώδης ιδέα πίσω από τον ωφελιμισμό είναι η προώθηση της μεγαλύτερης ευτυχίας για τον μεγαλύτερο δυνατό αριθμό ανθρώπων. Οι βασικές αρχές του ωφελιμισμού περιλαμβάνουν:

- Η αρχή της χρησιμότητας: Αυτή είναι η κεντρική ιδέα του ωφελιμισμού. Δηλώνει ότι η σωστή πράξη είναι αυτή που παράγει τη μεγαλύτερη συνολική ευτυχία. Η ευτυχία, σε αυτό το πλαίσιο, συχνά νοείται ως ευχαρίστηση ή ευημερία.
- Αρχή της μεγαλύτερης ευτυχίας: Ο στόχος του ωφελιμισμού είναι η μεγιστοποίηση της ευτυχίας και η ελαχιστοποίηση του πόνου. Οι πράξεις αξιολογούνται με βάση την ικανότητά τους να επιτύχουν αυτόν τον στόχο. Ο Μιλλ, ειδικότερα, διατύπωσε την «Αρχή της Μεγαλύτερης Ευτυχίας», η οποία υποστηρίζει ότι οι πράξεις είναι σωστές κατά το μέτρο που προάγουν την ευτυχία και λανθασμένες κατά το μέτρο που παράγουν το αντίθετο της ευτυχίας. Διέκρινε μεταξύ ανώτερων απολαύσεων (διανοητικών και ηθικών) και κατώτερων απολαύσεων (σωματικών) και υποστήριξε ότι οι ανώτερες απολαύσεις πρέπει να έχουν μεγαλύτερη βαρύτητα.
- Συνεπειοκρατία: Ο ωφελιμισμός είναι μια συνεπειοκρατική θεωρία, που σημαίνει ότι η ηθική μιας πράξης κρίνεται από τα αποτελέσματά

της, τις συνέπειές της. Οι προθέσεις πίσω από μια πράξη δεν είναι τόσο σημαντικές όσο τα πραγματικά αποτελέσματα.

- Οικουμενικότητα: Ο ωφελιμισμός δεν χαρακτηρίζεται πάντα από μια καθολική προοπτική. Σκοπός των πράξεων είναι η μεγαλύτερη κατά το δυνατόν ωφέλεια για τον μεγαλύτερο κατά το δυνατόν αριθμό ατόμων.

Υπάρχουν διάφορες μορφές ωφελιμισμού, όπως ο ωφελιμισμός της πράξης και ο ωφελιμισμός του κανόνα. Ο ωφελιμισμός της πράξης αξιολογεί κάθε μεμονωμένη ενέργεια με βάση τις συνέπειές της, ενώ ο ωφελιμισμός του κανόνα εστιάζει στις συνολικές συνέπειες της υιοθέτησης ορισμένων κανόνων ή αρχών.

Οι επικριτές του ωφελιμισμού υποστηρίζουν ότι μπορεί να οδηγήσει σε ηθικά αμφισβητήσιμα αποτελέσματα, καθώς μπορεί να δικαιολογήσει ενέργειες που είναι λανθασμένες, αν και οδηγούν σε μεγαλύτερη συνολική ευτυχία. Επιπλέον, ο προσδιορισμός και η μέτρηση της ευτυχίας μπορεί να είναι υποκειμενικός και προκλητικός.

4.3.2. Ηθικός πλουραλισμός

Δεν δίνουν όλες οι ηθικές θεωρίες προτεραιότητα στην ευτυχία ως τελικό στόχο. Ορισμένα ηθικά πλαίσια, όπως η δεοντολογία (ηθική βασισμένη στο καθήκον) ή η ηθική της αρετής, εστιάζουν σε αρχές, καθήκοντα ή χαρακτηριστικά του χαρακτήρα και όχι σε συνέπειες όπως η ευτυχία (Τίφας, 2020).

Οι επικριτές του ωφελιμισμού εγείρουν ανησυχίες σχετικά με το ενδεχόμενο να θυσιάσει η ευημερία μιας μειοψηφίας για την ευτυχία της πλειοψηφίας, γεγονός που οδηγεί σε ζητήματα δικαιοσύνης και ισονομίας. Επιπλέον, οι μακροπρόθεσμες συνέπειες και η ποιότητα της ευτυχίας αποτελούν σημαντικές εκτιμήσεις. Οι επικριτές υποστηρίζουν ότι η απλή μεγιστοποίηση της ευχαρίστησης μπορεί να μην αποτυπώνει την πολυπλοκότητα μιας πραγματικά ηθικής απόφασης. Η κατανόηση της ευτυχίας μπορεί να διαφέρει από πολιτισμό σε πολιτισμό και άτομο. Ορισμένοι πολιτισμοί μπορεί να δίνουν προτεραιότητα στην κοινοτική ευημερία έναντι της ατομικής ευτυχίας και τα άτομα μπορεί να έχουν διαφορετικές αξίες και στόχους (Schelling, 2006).

Συνοψίζοντας, ενώ η αξία της ανθρώπινης ευτυχίας είναι κεντρική στον ωφελιμισμό και σε ορισμένες άλλες ηθικές προοπτικές, δεν αποτελεί το αποκλειστικό επίκεντρο όλων των ηθικών θεωριών. Η υποκειμενική φύση της ευτυχίας, οι πολιτισμικές διαφοροποιήσεις και τα ανταγωνιστικά ηθικά πλαίσια συμβάλλουν στις συνεχείς συζητήσεις σχετικά με τον ρόλο της ανθρώπινης ευτυχίας στη λήψη ηθικών αποφάσεων (Τίφας, 2020).

4.4 Αξιολόγηση της Ανθρώπινης Αναβάθμισης

Η ηθική της αρετής παρέχει έναν άλλο φακό μέσω του οποίου μπορεί να εξεταστεί η σχέση μεταξύ της ηθικής και της ανθρώπινης ευτυχίας. Η καλλιέργεια ενάρετων χαρακτηριστικών συμβάλλει σε μια ζωή με νόημα και ικανοποίηση. Ενσωματώνοντας την ηθική της αρετής με την επιδίωξη της ευτυχίας, εξετάζουμε τον ρόλο του ηθικού χαρακτήρα στη διαμόρφωση των ηθικών αποφάσεων (Τίφας, 2020).

Ακολουθώντας την ηθική της αρετής και τις αρχές του ανθρωπισμού, η υιοθέτηση των υποσχέσεων του υπερανθρωπισμού όσο και του τεχνικού μεταανθρωπισμού πρέπει να απορριφθούν, χωρίς όμως να αποκλείεται αρχικά η φρόνιμη αναβάθμιση. Υπενθυμίζεται ότι η φρόνιμη αναβάθμιση - όπως έχει αναφερθεί πιο πάνω στην αντίστοιχη ενότητα - βελτιώνει τις ήδη υπάρχουσες ανθρώπινες ιδιότητες και ικανότητες χωρίς να παρεμβαίνει γενετικά. Στην φρόνιμη αναβάθμιση η ανθρωπινότητα δεν χάνεται και δεν διακινδυνεύει να χαθεί η ανθρωπότητα στην τωρινή μορφή της.

Μέσω της φρόνιμης αναβάθμισης και της επιμήκυνσης της ζωής που επιτυγχάνεται, διαμορφώνοντας επιθυμητές, επωφελείς και καλύτερες συνθήκες ζωής για την ανθρωπότητα, αυξάνοντας έτσι τις ευκαιρίες ευεξίας, αυξάνονται και οι πιθανότητες για ευδαιμονία, δίνοντας έτσι προοπτική στον άνθρωπο να ζήσει έναν ολοκληρωμένο βίο.

Δεν πρέπει να παραβλεφθεί όμως επ' ουδενί ότι πρέπει να τεθούν ισχυροί περιορισμοί στην ανθρώπινη αναβάθμιση. Πρέπει να αναπτυχθεί έγκαιρα η κριτική στις θέσεις των υπερανθρωπιστών, να τεθούν όρια στην τεχνική και επιστημονική πρόοδο, με γνώμονα την ηθική της αρετής. Αν και η μελέτη της ανθρώπινης αναβάθμισης φαντάζει πρόωρη, στην ουσία δεν είναι, γιατί αν δεν υπάρξει μια ισχυρή κριτική στις θέσεις των υπερανθρωπιστών, και όντας ανενημέρωτο το κοινό σύνολο,

κάτω από τους ραγδαίους ρυθμούς εξέλιξης της τεχνολογίας και της επιστήμης, ίσως με την κυκλοφορία των πρώτων αναβαθμίσεων αυτές να γίνουν ευρέως αποδεκτές. Για να αποφευχθεί αυτό, πρέπει να ενημερωθεί και να διαφωτιστεί το κοινό σύνολο, να προετοιμαστούν οι πολίτες προκειμένου να μπορούν να αξιολογήσουν σωστά τα οφέλη και τους κινδύνους της ανθρώπινης αναβάθμισης. Παράλληλα πρέπει να υπάρχει μια ισχυρή δημοκρατία, η οποία σύμφωνα με τις αρχές του ανθρωπισμού και την αρετή της ηθικής, να είναι ικανή να καθορίσει τις κατευθύνσεις και τη χρηματοδότηση της επιστημονικής έρευνας, να θεσπιστούν οι κατάλληλοι θεσμοί και νόμοι που θα διέπουν την επιστημονική έρευνα, ώστε να προληφθούν, είτε να αντιμετωπιστούν οι κοινωνικές και πολιτικές συνέπειες της ραγδαίας προόδου που σημειώνεται στις τεχνικές επιστήμες.

Βιβλιογραφία

ΞΕΝΗ

- Almeida, M., &Diogo, R. (2019). Human enhancement: Genetic engineering and evolution. *Evolution, medicine, and public health*, 2019 (1), 183-189.
- Antony, D. (2021). Exploring the Ontology of the Perceptual Object: A Preliminary Conversation Between Dharmakirti and Russell. 9. k158-k161.
- Baillie, H. W., & Casey, T. (Eds.). (2005). *Is human nature obsolete?: genetics, bioengineering, and the future of the human condition* (Vol. 13). MIT Press.
- Basu, R., Behera, S., & Adak, D. (2018). Human Development and Happiness: Are the Two Interlinked?. , 6. <https://doi.org/10.25215/0603.013>.
- Batin, M., Turchin, A., Sergey, M., Zhila, A., & Denkenberger, D. (2017). Artificial intelligence in life extension: from deep learning to superintelligence. *Informatica*, 41(4).
- Breczko, A. (2021). Human Enhancement in the Context of Disability (Bioethical Considerations from the Perspective of Transhumanism). *Białostockie Studia Prawnicze*, 3(26), 95-108.
- Busse, J., Humm, B., Lübbert, C., Moelter, F., Reibold, A., Rewald, M., Schlüter, V., Seiler, B., Tegtmeier, E., & Zeh, T. (2015). Actually, What Does "Ontology" Mean?. *J. Comput. Inf. Technol.*, 23, 29-41. <https://doi.org/10.2498/CIT.1002508>.
- Coenen, C. (2014). Transhumanism and its genesis: The shaping of human enhancement discourse by visions of the future. *Humana. Mente Journal of Philosophical Studies*, 7(26), 35-58.
- Forde, V. (2022). The Quest for Immortality and its Influence on the Development of a Future Interplanetary Civilisation. *International Journal on Bioinformatics & Biosciences*. <https://doi.org/10.5121/ijbb.2022.12401>.

- Guo-fu, W. (2008). From Ontology Research Paradigm to Ontology Value Promise. *Journal of Liaoning University*.
- Hall, M. (2016). *The bioethics of enhancement: Transhumanism, disability, and biopolitics*. Lexington books.
- Hume, D. (2016). An enquiry concerning human understanding. In *Seven masterpieces of philosophy* (pp. 183-276). Routledge.
- Iuga, I. (2016). Transhumanism between human enhancement and technological innovation. *Symposion*, 3(1), 79-88.
- Juengst, E., & Moseley, D. (2015). Human enhancement.
- Jorion, P. (2022). Posthumanism, Transhumanism, Superhumanism and Metahumanism from an Adaptive Standpoint. In *Humanism and its Discontents: The Rise of Transhumanism and Posthumanism* (pp. 183-196). Cham: Springer International Publishing.
- Lawson, T. (2008). Ontology and postmodernism: Reply to Ruccio. In *Ontology and Economics* (pp. 287-308). Routledge.
- Laird, J. (2014). *Hume's Philosophy of Human Nature (Routledge Revivals)*. Routledge.
- Leshkevich, T., & Motozhanets, A. (2021). Worldview through the Prism of Personal Life-Meaning Orientations. *Philosophia*, 49, 1619 - 1629. <https://doi.org/10.1007/s11406-020-00314-2>.
- Lipowicz, M. (2019). Overcoming transhumanism: Education or enhancement towards the overhuman?. *Journal of Philosophy of Education*, 53(1), 200-213.
- Lipowicz, M. (2020). Transhumanism and Christianity: A Ratzingerian Approach to the Concept of Biotechnological Human Enhancement. *Religion and Theology*, 27(1-2), 47-73.
- Manzocco, R. (2019). Transhumanism. *Engineering the Human Condition*. Suiza: Springer.

- McBride, W. L. (Ed.). (2013). *Existentialist ontology and human consciousness*. Routledge.
- Miller, R. A. (2002). Extending life: scientific prospects and political obstacles. *The Milbank Quarterly*, 80(1), 155-174.
- Popescu, F., & Scarlat, C. (2019). Human Digital Immortality: Where Human Old Dreams and New Technologies meet. . <https://doi.org/10.4018/978-1-5225-1868-6.ch012>.
- Powell, R., & Buchanan, A. (2011). Breaking evolution's chains: the prospect of deliberate genetic modification in humans. *Journal of Medicine and Philosophy*, 36(1), 6-27.
- Rousidi, K. (2017). Η φιλοσοφική σκέψη του Αριστοτέλη τότε και σήμερα: Με έμφαση στην αριστοτελική οντολογία και τελεολογία. *Conatus-Journal of Philosophy*, 2(1), 117-126.
- Rossi, D. (2007). Ανθρωπισμός και Αναγέννηση.
- Rubanova, E., Rubanov, V., & Zeremskaya, Y. (2015). Bacon's Philosophical Theory of Human-nature Relations. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 166, 655-659. <https://doi.org/10.1016/J.SBSPRO.2014.12.591>.
- Sandu, A. (2015). The anthropology of immortality and the crisis of posthuman conscience. *Journal for the Study of Religions and Ideologies*, 14(40), 3-26.
- Savin-Baden, M., Burden, D., & Taylor, H. (2017). The ethics and impact of digital immortality. *Knowledge Cultures*, 5(2), 178-196.
- Schelling, F. W. J. (2006). *Philosophical investigations into the essence of human freedom*. suny Press.
- Van Dyke, C. (2015). Perfect Happiness and the Limits of Human Nature. *Oxford Studies in Philosophy of Religion Volume 6*, 6, 269.

- Wareham, C. (2016). The transhumanist prospect: Developing technology to extend the human lifespan. *The Palgrave handbook of the philosophy of aging*, 517-538.
- Za, S., Amalia, S., Darma, D., & Azis, M. (2021). Spurring Economic Growth in Terms of Happiness, Human Development, Competitiveness and Global Innovation: the ASEAN Case. *Asean Journal on Science and Technology for Development*, 38, 1-6-1-6. <https://doi.org/10.29037/AJSTD.653>.
- Zhavoronkov, A., Mamoshina, P., Vanhaelen, Q., Scheibye-Knudsen, M., Moskalev, A., & Aliper, A. (2019). Artificial intelligence for aging and longevity research: Recent advances and perspectives. *Ageing research reviews*, 49, 49-66.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Καστοριάδης, Κ. (2001). Ανθρωπολογία, Πολιτική, Φιλοσοφία. Πέντε Διαλέξεις Στη Βόρειο Ελλάδα, Εκδόσεις Ύψιλον.
- Λυπουρλής, Δ., (2014). Τρεις Λόγοι για τον Αριστοτέλη, Εκδόσεις Επίκεντρο.
- Μουγιακάκου, Μ. Ε. Π. (2020). *Η σχέση του ανθρώπου με τον υπεράνθρωπο στη φιλοσοφία του Nietzsche* (Doctoral dissertation, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης).
- Παρασκευάς, Ι. (2021), Μ.Δ.Ε. Βιοηθική προσέγγιση του ενδεχομένου του «μετά-ανθρώπου» (PostHuman) και του κυβερνο-οργανισμού (CyberOrganism) με βάση την ορθόδοξη ανθρωπολογία.
- Τάσης, Θ. (2021). Φιλοσοφία της ανθρώπινης αναβάθμισης, (2^η εκδ.), Εκδόσεις Αρμός, Αθήνα.
- Τίφας, Α. Χρ., (2020). Ανθρώπος και Ηθική. Έννοιες και ζητήματα στη σχέση μεταξύ νοσηλευτικής και φροντίδας, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Φουρναρος, Σ. (2017) «Η φιλοσοφική ανθρωπολογία του «ανοιχτού ανθρώπου» στη διαύγαση του Καστοριάδη» στο. V.E. Pantazis & M. Stork (Hrsg.), Ommasin allos. Festschrift für Professor Ioannis E. Theodoropoulos zum 65. Geburtstag, εκδ. Oldib, σσ. 113-130.